Poštnina plačana v gotovini.
Leto LXXII., št. 255 Ljubljana, četrtek 9. novembra 1939 Cena Din 1.—

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne izvzemši nedelje in praznike. // Inserati do 80 petit vrst à Din 2, do 100 vrst à Din 2.50, od 100 do 300 vrst à Din 3, večji inserati petit vrsta Din 4.—, Popust po dogovoru, Inseratni davek posebej // „Slovenski Narod" velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za inozemstvo Din 25.— // Rokopisi se ne vračajo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO
LJUBLJANA, Kraljeva ulica štev. 5
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

Podružnice: MARIBOR, Grajski trg št. 7 // NOVO MESTO, Ljubljanska cesta, telefon št. 26 // CELJE celjsko uredništvo: Strossmayerjeva ulica 1, telefon št. 65; podružnica uprave: Kocenova ul. 2, telefon št. 190 // JESENICE: Ob kolodvoru 101 // SLOVENJ GRADEC, Slomškov trg 5 // Poštna hranilnica v Ljubljani št. 10.351.

Snoči je govoril kancelar Hitler

Atentat ob priliki Hitlerjevega obiska v Monakovem

Po govoru ob svečanosti starih narodnosocialističnih borcev je nad dvorano eksplodiral peklenski stroj — Eksplozija, ki se je zgodila, ko so udeleženci svečanosti zapuščali dvorano, je zahtevala 6 mrtvih in okoli 60 ranjenih — Kancelar Hitler se je tik pred atentatom odpeljal v Berlin

London, 9. nov. s. V Berlinu je izdala nemška vlada davi v zgodnjih urah uradno poročilo, da je nastala sinoči v Bürgerbräusaalu v Monakovem kmalu po odhodu kancelarja Hitlerja eksplozija peklenskega stroja, pri kateri je bilo ubitih 6 starih Hitlerjevih soborcev, 60 pa ranjenih. Med ubitimi ni noben prominenten član stranke.

Kancelar Hitler je zapustil dvorano nekoliko preje kakor je bilo prvotno v programu, ker se je zaradi nujnih državnih poslov moral takoj odpeljati v Berlin.

Nadaljna poročila pravijo, da je prišlo do eksplozije neposredno potem, ko je kancelar Hitler stopil v posebni vlak, s katerim se je odpeljal v Berlin. Mislijo, da je eksplozijo povzročil peklenski stroj, ki je bil postavljen v neposredni bližini dvorane, v kateri je bilo zborovanje. Stroj je eksplodiral ravno v trenutku, ko so zborovalci zapuščali dvorano. Občinstva se je polastila v prvem trenutku panika. Telegrafske in telefonske zveze med Monakovom in Berlinom so bile takoj po eksploziji prekinjene.

Nemška vlada je razpisala nagrado pol milijona mark za onega, ki izsledi krivce eksplozije. Vlada je tudi objavila, da je eksplozija delo inozemskih agentov.

London, 9. nov. s. Bomba je eksplodirala direktno v prostoru nad dvorano. Zaradi tega se je strop zrušil na zborovalce prav v trenutku, ko so zapuščali dvorano.

Curih, 9. nov. i. Po sem dospelih vesteh in tudi po poročilih iz Amsterdama je med žrtvami bombnega atentata tudi Hitlerjev namestnik Rudolf Hess. Vest uradno še ni potrjena.

Berlinske obtožbe

Berlin, 9. nov. i. Vsi nemški jutranjiki ostro obsojajo poskušeni atentat na kancelarja Hitlerja in poudarjajo, da gre za delo plačanih inozemskih agentov.

Berlinski »Lokalanzeiger« pa celo dolži angleški Intelligence Service, da ima svoje prste vmes. **Tajna angleška služba je hotela na zločinski način odstraniti Hitlerja.** List pravi, da se Nemci klanjajo spominom nesrečnih žrtev, ki so padle kot žrtev zločinske roke, vendar naj se nasprotniki Nemčije zavedajo, da se bo nemški narod še bolj fanatično strnil okrog svojega vodje in da bo temeljito obračunal s sovražniki Nemčije.

V ostalem vsi listi podčrtavajo, da je samo Previdnost rešila Hitlerju življenje. Na proslavi bi sicer moral po prvotnem programu govoriti namestnik vodje rajha Rudolf Hess, a v zadnjem hipu je prispel sam kancelar Hitler, ki si je utrgal nekaj ur, da jih lahko preživi med svojimi nekdanjimi soborci. Slučaj in Previdnost sta hotela, da je Hitler popreje, kakor je mislil, zapustil dvorano in tako mu je Previdnost spet rešila življenje.

Berlin, 9. nov. i. Ves nemški tisk danes obširno razpravlja o atentatu v Monakovem in soglasno ugotavlja, da gre nedvomno za delo inozemskih plačancev. Namiguje se, da je v prvi vrsti v ozadju angleška tajna služba. Toda račun se jim ni posrečil. Pa četudi bi postal Hitler žrtev zločinske roke, naj si angleški mogotci zapomnijo, da je danes ves nemški narod tako strnjen, kakor še nikoli.

»Völkischer Beobachter« objavlja pod naslovom »Adolf Hitler je Nemčija — Nemčija je Adolf Hitler« obširno poročilo o snočnjem Hitlerjevem govoru in o ogabnem atentatu, **ki je razburil vse nemško prebivalstvo, a hkratu povzročil tudi zadoščenje,** da zločinski naklep ni uspel. Kakor so včeraj padle žrtve v borbi za veliko narodno-socialistično idejo, za svobodo Nemčije in za svojega velikega vodjo Hitlerja, tako so pa tudi še v naprej milijoni in milijoni pripravljeni položiti svoje življenje na oltar domovine in za svojega vodjo Adolfa Hitlerja.

Pariško mnenje

Paris, 9. nov. i. Današnji francoski listi so objavili uradno poročilo DNB o atentatu v Monakovem in navajajo, da je eksplozija zahtevala 6 človeških žrtev, 56 oseb je bilo pa ranjenih. **Glede na komentarje nemškega tiska, da je to delo plačanih inozemskih agentov in da ima svoje prste vmes angleška tajna služba, ugotavljajo francoski listi, da Nemci zvračajo krivdo na druge, preden je bila uvedena preiskava in preden so mogli izslediti krivce.** Na ta način hočejo spet nemški narod prepričati, da tujina streže kancelarju po življenju, a da kancelarja čuva Previdnost. Ta mistični nauk naj bi preveril ves nemški narod. Pravijo tudi, da je Hitler v svojem govoru večkrat omenil, da ga je doslej vedno čuvala Previdnost.

Iz Hitlerjevega govora

MONAKOVO, 9. nov. i. Včeraj je bil v tako zvanem Bürgerbräusaalu v Monakovem sestanek Hitlerjevih soborcev v proslavo spomina obletnice monakovskega puča. Na zborovanju, ki se ga je udeležilo poleg »stare garde«, tudi več tisoč somišljenikov narodno-socialistične stranke, je govoril kancelar Adolf Hitler, ki se je nalašč zato pripeljal v Monakovo.

V svojem govoru je Hitler ostro napadal Anglijo. Sarkastično je zavrnil vojne cilje Anglije, med drugim, da se Velika Britanija bori za pravico, naglašujoč, da se že 30 let bori za pravice in je dobila za nagrado od boga 40 milijonov kv. kilometrov zemlje in 480 milijonov ljudi, katerim vlada. Kancelar je tudi navajal, da so bili vojni cilji Anglije samoopredalitev naroda, borba za civilizacijo in človečanstvo in tako dalje, kar pa je vse angleška laž in Angleži to izvajajo le, če gre njim v prid. Zdaj pravijo Churchilli in Chamberlaini, da se ne bore proti nemškemu narodu, temveč proti nemškemu režimu in njegovemu militarizmu. Pripravljeni so skleniti mir, če mi položimo orožje, in potem nas bodo milostno sprejeli v občestvo narodov. Radi bi se sporazumeli z nami, a trde, da ni mogoče zaupati besedam nemške vlade. Tudi meni je to na jeziku in rad bi se sporazumel z Angleži, samo če bi lahko zaupali besedam njihovega vodstva, toda nikoli še ni kak narod nesramnejše lagal in goljufal kot angleški državniki v teku preteklih dveh desetletij nemškemu narodu.

Podrobno je kancelar navajal, kako so Nemčiji naložili vojne kontribucije, ji pobrali kolonije, uničili trgovino, ukradli vojno mornarico, odcepili milijone Nemcev in oropali nemški narod. V odpor temu se je rodil narodno-socialistični pokret, ki je osvobodil Nemčijo, jo dvignil in napravil močno. To je vojnim hujskačem trn v peti in zato so zopet stopili v borbo proti nam.

Hitler je zaključil z besedami, da je Nemčija zgradila obrambno silo, ki ji ni para na svetu, in za to oboroženo silo stoji strnjen ves nemški narod, za njim pa vlada fanatične volje in moči kakor nikoli v preteklih stoletjih in zaradi tega Nemčija ne bo nikoli kapitulirala.

Odmev v Ameriki

Washington, 9. nov. i. (Havas). Tu smatrajo, da je bil včerajšnji Hitlerjev govor odgovor na holandsko-belgijsko ponudbo za vzpostavitev miru. V Washingtonu pravijo, da je Hitler v svojem govoru premalo preciziral vojne cilje Nemčije.

Angleži ne žele Nemcem nič slabega

Vodje angleške parlamentarne opozicije o sedanji vojni in o bodočem miru

LONDON, 9. nov. mp. V spodnjem domu je včeraj vodja opozicije major Atlee med drugim dejal, da vojna ne bo prej končana, dokler ne bo v Nemčiji vlada, ki bo uživala zaupanje. Vlada mora pokazati svojo dobro voljo z dejanji in ne z besedami. Glede miru je Atlee rekel, da mora odpasti vsaka misel na maščevanje, popraviti pa se mora krivica, prizadeta malim državam. Vladati mora svoboda veroizpovedi, svoboda narodnosti. Da bi bilo vsem narodom mogoče izkoriščati surovine, naj se ustanovi sistem mandatov pod upravo mednarodne korporacije, ki bo imela potrebno avtoriteto.

V svojem nadaljnjem govoru je major Atlee apeliral na Nemčijo, naj premisli usodo mater in otrok in naj ne nadaljuje vojne. Angleži ne žele Nemčiji in Nemcem nič slabega in ni njih namen, da bi Nemce ugonobili. Dokler pa bo nemški narod podpiral sedanji režim, ni misliti na zboljšanje.

Borbe v zraku

Tako nad fronto kakor nad Severnim morjem so bile včeraj zopet bitke med angleškimi in nemškimi letali

London, 9. nov. s. Včeraj so se angleška letala ponovno zapletla v borbo z nemškimi letali tako nad Severnim morjem, kakor tudi nad fronto. Najprej so se nad Severnim morjem spopadla tri nemška vodna letala in dve letali angleške obalne zaščite. Že po eni minuti se je Angležem posrečilo sestreliti nemško letalo. Borba se je vršila v višini samo 30 m nad morsko gladino, ker so bili oblaki zelo nizki. Druga bitka se je razvila med dvemi nemškimi vodnimi letali in enim angleškim letalom. Slednje se je petkrat z višine spustilo nad nemški letali in je menda eno od teh poškodovalo ali uničilo.

Nad zapadno fronto sta se dve nemški letali tipa »Dornier« zapletli v borbo z dvema angleškima lovcema. Eno nemško letalo je bilo sestreljeno ter je padlo na neko francosko vas. Letalo je sestrelil 21-letni novozelandski pilot. Eno izmed obeh angleških letal je moralo zasilno pristati. Pilot je izjavil, da je najbrže sestrelil tudi drugo nemško letalo.

Luksemburg, 9. nov. i. V mestu Esch je včeraj ob 11.30 pristalo angleško vojno letalo. Luksemburške oblasti so posadko takoj razorožile in internirale, letalo pa zaplenile. Angleški letalci so izjavili, da so pomotoma pristali na luksemburških tleh, prepričani, da so na francoskem ozemlju.

Angleška letala nad Nemčijo

London, 9. nov. s. Angleška letala so včeraj izvedla zopet uspešne izvidniške polete nad severnozapadno Nemčijo. Eno letalo se ni vrnilo v svoje oporišče.

Danes bo govoril Chamberlain

London, 9. nov. s. Pričakujejo, da bo ministrski predsednik Chamberlain v svojem današnjem govoru na kosilu, ki ga prireja londonski župan, omenil holandsko-belgijsko mirovno posredovanje, vzroke, zaradi katerih je morala iti Anglija v vojno ter da bo na kratko repliciral tudi na snočnji govor kancelarja Hitlerja.

Ruska politika na Poljskem

London, 9. nov. AA. (Reuter). Državnega podtajnika v zunanjem uradu Buttlerja so v spodnji zbornici vprašali, ali se lahko objavijo podatki o ruski politiki na Poljskem vzhodno od tako imenovane Curzonove črte. Buttler je odgovoril, da razpolaga britanska vlada z malo podatki, katerih objava bi bila koristna, obljubil je pa, da bo imel to zahtevo pred očmi.

Nevtralnost Balkana

je glavni cilj balkanskih držav v sodelovanju z italijansko politiko — Zanimiva glasova iz Pariza in Budimpešte

Pariz, 9. nov. mp. »Temps« se v daljšem članku bavi s trenutnim političnim položajem držav osi Rim-Berlin in ugotavlja, da je mišljenje osi v pogledu sodelovanja s Sovjetsko Rusijo različno. *Italija je najhujši sovražnik boljševizma ne samo idejno, ampak tudi politično, kar dokazuje njeno delovanje na Balkanu.* Italija ne bo nikdar dovolila, da bi se pomaknil vpliv boljševizma na južnovzhodno Evropo ali kamorkoli, kjer bi bili lahko ogroženi italijanski interesi. Italija in tudi Španija še nista odpovedali protikomunističnega pakta in ga tudi ne nameravata. Članek pravi na koncu, da so izmed vseh napak najusodnejše politične, ki jih je treba plačati mnogo težje, kakor druge napake.

Budimpešta, 9. nov mp. »Pester Lloyd« je priobčil uvodnik, ki je zbudil splošno pozornost. Članek se bavi s političnim položajem na Balkanu in pravi med drugim: Južnovzhodna Evropa je bila nekoč torišče nemirov. Danes se je položaj popolnoma spremenil in *je postal Balkan središče miroljubnih držav.* Zato je potrebno, da vsakdo spremeni svoje mišljenje o Balkanu. Vpliv velesil na Balkanu je še zmerom precejšen, kljub temu pa skušajo balkanske države navzlic prijateljskim odnošajem z velikimi državami v prvi vrsti zavarovati svoje interese.

Glede ankarskega trojnega pakta pravi »Pester Lloyd«, da ne predstavlja nobene zapreke za sodelovanje balkanskih držav. V ostalem je zboljšanju prilik na Balkanu mnogo pripomogla modra politika Italije s svojo posredovalno vlogo. Uvodnik zaključuje, da bi bili vsi spori in nesoglasja med državami naglo odstranjeni in bi sožitje med državami postalo popolno, ako bi se meddržavna vprašanja reševala na tak način, kakor se rešujejo med Jugoslavijo in Madžarsko.

Nova japonska politika

Japonska bo vpoštevala ameriške interese na Kitajskem in nima nobenih aspiracij na Nizozemsko Indijo

Tokio, 9. nov. br. Danes je dal zastopnik zunanjega ministrstva novinarjem spet nekaj izjav o nadaljnji politiki japonske vlade v zvezi s kitajskim problemom. Takoj od početka je naglasil, da si japonska vlada, kakor tudi vrhovno poveljstvo na Kitajskem na vse načine prizadevata, da bi se preprečili vsakršni incidenti z Američani in da bi se ameriški interesi na Kitajskem kolikor mogoče vpoštevali.

V zadnjem času so se razširile govorice, da namerava Japonska prodreti tudi proti jugu in ogražati celo Nizozemsko Indijo. Glede na to naj bi se bila nizozemska vlada obrnila na Zedinjene države s prošnjo za zaščito. Zastopnik japonske vlade je izjavil, da so vse te vesti plod domišlije. Japonska nima namena prodreti proti jugu, nego bo na južnem Pacifiku le zaščitila svoje trgovinske interese.

Glede pogajanj s Kitajsko je izjavil zastopnik zunanjega ministrstva, da nič sprejeti nikaki definitivni sklepi.

Končno je opozoril na znano Pittmanovo izjavo, da bo vlada Zedinjenih držav eventualno pooblaščena, da po poteku že odpovedane trgovinske pogodbe z Japonsko ob koncu prihodnjega januarja ukine ameriški izvoz na Japonsko, če bi smatrala, da Japonska ograža ameriške interese na Daljnem vzhodu. Zastopnik japonske vlade je naglasil da je Pittman že večkrat grozil na tak način, toda v Ameriki se je že mnogo političnih elementov oglasilo proti njegovim grožnjam, češ da bi se Amerika z njihovo izpolnitvijo mogla zapleti v oboroženi konflikt na Daljnem vzhodu, čemur pa se je treba za vsako ceno izogniti.

Registracija ameriških ladij v Panami

Washington, 9. nov. s. Družba Standard Oil Company je 6 svojih največjih ladij že pustila registrirati v Panami, v kratkem pa bo storila isto še z nadaljnjimi devetimi. Družba je predlog za registracijo stavila mornariški komisiji še pred sprejetjem novega nevtralnostnega zakona in je komisija prenos odobrila.

Borzna poročila.

Curih, 9. nov. Pariz 9.90, London 17.45 New York 446, Bruselj 73.50, Milan 22.50 Amsterdam 236.75, Berlin 178, Stockholm 106.25, Oslo 101.90, Kopenhagen 86.12.

Inserirajte v „Sl. Narodu"!

Iz notranje politike

AKCIJA »SLOVENSKE MISLI«

Beograjska mesečna revija »Slovenska misao« piše:

Predsednik pokreta »Slovenska misao« Vladislav Savić je te dni obiskal nekatere kraje v banovini Hrvatski in v dravski banovini zaradi ustvaritve zvez s tamkajšnjimi slovanskimi krogi in zaradi organizacije krajevnih odborov. Obiskal je Zagreb, Karlovec, Ljubljano, Celje, Maribor in Laško ter je povsod našel razumevanje za naše ideje in pripravljenost za akcijo slovanske misli v vsakem pogledu. V vseh teh krajih je imel predavanje o »Slovenski misli« ter imel konference z najodličnejšimi osebnostmi in predstavniki krajevnih kulturnih društev.

ZOPER BREZVESTNO SPEKULACIJO

V ministrstvu socialne politike je bila prva seja odbora za zatiranje draginje in brezvestne spekulacije. Predsedoval ji je načelnik oddelka za socialno skrbstvo Dušan Jeremić, nekaj časa ji je prisostvoval tudi minister za socialno politiko. Po splošni razpravi je odbor sklenil ustanoviti pododbore za proučevanje in nadzorstvo nad cenami in karteli, za proučavanje stanovanjskega problema in pododbor za ostala vprašanja glede zatiranja draginje in brezvestne spekulacije. Pododbori so takoj začeli z delom.

PROTI UKINITVI JAVNEGA NOTARIATA

Glede na nameravano ukinitev javnega notariata v banovini Hrvatski je objavila zagrebška advokatska zbornica svoje stališče, v katerem pravi med drugim, da se ne strinja z nameravano ukinitvijo in meni, da mora oblast ukreniti vse, da se poneha z javno sramotitvijo institucije javnega notariata, ki je bilo v tem, da se je dajalo kot nagrada za pristaše režima. Funkcija notariata ne sme biti odvisna od političnega prepričanja.

KREDIT ZA VRHOVNO SODIŠČE V LJUBLJANI

Finančni minister dr. Šutej je predložil vladi v odobritev kredit v znesku 97.000 din za preselitev odseka B stola sedmorice iz Zagreba v Ljubljano. Vlada je odobrila predloženi kredit.

SRBI V BANOVINI HRVATSKI

V Srpskih Moravicah je na konferenci Samostojne demokratske stranke govoril tudi R. Duraković o zgodovini SDS in o njenem delu za sporazum. Pobijal je lažne vesti, češ da je srbstvo v banovini Hrvatski v nevarnosti. Konferenco je zaključil s pozivom, naj se vsi Srbi uvrstijo v vrste SDS, ki ima edino moralno pravico da zastopa interese srbstva na Hrvatskem. S konference, katere se je udeležilo nad 200 demokratov, so bile poslane pozdravne brzojavke dr. Budisavljeviću, dr. Mačku in Adamu Pribičeviću.

SRBSTVO V BOSNI

Ob priliki proslave prihoda srbske vojske v Sarajevo je imel ban drinske banovine Jeftić na slavi 22. topniškega polka govor, v katerem je rekel:

»6. november 1918 je prišla srbska vojska v Sarajevo, središče naše Bosne, moči srbstva in sanj naših prednikov, z zastavami, ki so jamčile svobodo bratom v Bosni in ljubezen do njih. Naša vojska je tega dne skupno z dobrovoljci prišla v Sarajevo potem, ko je uničila mejo, ki je skozi veke delila Srbijo in Bosno. V skupni ljubezni, v skupni slogi in težnji Srbov in Bosancev za skupno duhovno in materialno življenje je srbska vojska ustvarila skupno z dobrovoljci pred 2 leti današnjo geografsko, etnično in duhovno celino med Srbijo in Bosno za večne čase.

VELIKA REAKCIJA ZARADI »ČETRTE BANOVINE«

Izjave, ki jo je te dni podal minister za šume in rudnike dr. Kulenović o potrebi osnovanja četrte banovine, Bosne in Hercegovine, je izzvala obširne komentarje v vseh političnih krogih, zlasti zato, ker je dr. Kulenović podpredsednik JRZ. Že včeraj je bilo novinarjem izjavljeno, da ta izjava ne predstavlja stališče vodstva JRZ, temveč samo osebno mnenje dr. Kulenovića, kar smo že zabeležili. V Sarajevu je imel mestni odbor JNS sejo, s katere je bila poslana predsedniku stranke Petru Živkoviću naslednja brzojavka:

Mestni odbor JNS protestira s svoje seje proti izjavi ministra dr. Džaferja Kulenovića in zahteva, naj glavni odbor JNS započne najostrejšo borbo proti vsakemu poizkusu osnovanja avtonomije Bosne in Hercegovine in proti razdelitvi srbskih pokrajin. Četrta banovina, ki bi jo tvorili Bosna in Hercegovina bi pomenila uničenje vseh pridobitev krvavih borb in težkih žrtev bosensko-hercegovskih Srbov ter bi postala ognjišče razdora med brati raznih ver in izvir težkih pretresov v vsej državi. Drina ne sme nikdar postati meja med Bosno in Srbijo. — Za mestni odbor JNS dr. Ljuba Milić.

Zaradi izjave dr. Kulenovića so imela včeraj seje vsa srbska društva v Sarajevu, da bi popoldne na skupnem sestanku sestavila resolucijo proti poizkusu odcepitve Bosne in Hercegovine od Srbije. Ta resolucija bo poslana kraljevskim namestnikom, ministru za vojsko in mornarico, inspektorju za državno obrambo, kakor tudi županom 40 največjih mest v Srbiji.

Po vesteh iz Zagreba in pisanju glavnega glasila HSS »Hrvatskega Dnevnika« se more sklepati, da je tudi drugi del vlade odločno proti zahtevi dr. Kulenovića.

Nezaupanje v haaški mirovni apel

Pravo ozadje mirovne ponudbe belgijskega kralja in holandske kraljice

PARIZ, 9. nov. mp. V francoskih diplomatskih krogih smatrajo, da je imel mirovni apel iz Haaga prvenstveno praktičen značaj. Belgija in Holandska se bojita, da bi se ponovil primer iz leta 1914. Nevtralne države imajo namreč jako težko stališče. Kakor hitro priobči kak list nevtralne države poročilo, naklonjeno zaveznikom, sledi takoj nato demarša nemškega poslanika, češ da je to proti principom nevtralnosti.

Na Holandskem se boje, da ne bi Nemčija napadla Anglije preko Holandske in je zato razumljivo, da je vlada izdala razne varnostne ukrepe, razen tega pa sta vladarja obeh držav še enkrat poskusila z mirovnim apelom preprečiti morebitno razširjenje vojnega konflikta na njuno ozemlje.

V zvezi s tem opozarjajo v Parizu na snočnji uvodnik bruseljskega katoliškega lista »Vingtieme siecle«, ki je blizu predsednika belgijske vlade. Uvodnik se bavi s trenutnim položajem in prihaja do zaključka, da so mirovni apel narekovali globlji vzroki. Za kulisami se vodijo borbe, ki so širši javnosti neznane in ki bodo morda prišle na dan šele po dveh, treh mesecih. Uvodnik pravi dalje, da je javnost zaman pričakovala, da bo mirovni apel ugodno odjeknil v interesiranih državah. Nikjer niso slišali miroljubnih besed, ki bi pa prav gotovo prinesle uspeh, če bi vsaj ena izmed interesiranih držav izrazila pripravljenost za mirno poravnavo vseh sporov. Uvodnik konča z besedami, da se Evropi obetajo težki in usodni časi.

London, 9. nov. s. Poleg danskega in norveškega kralja sta snoči še tudi švedski kralj Gustav in finski predsednik Kallio poslala belgijskemu kralju in holandski kraljici brzojavke, v katerih izražata svojo podporo njunemu poskusu za mirno posredovanje.

Varnostni ukrepi na Holandskem

AMSTERDAM, 9. nov. mp. Havas poroča, da so na Holandskem včeraj odprli še nadaljnje zatvornice v prekopih in je zdaj vse holandsko ozemlje zavarovano proti napadu od vzhoda. Vsi včerajšnji belgijski in holandski večerniki so objavili obširna poročila s slikami o včerajšnjih vajah holandske vojske. Vojaštvo je zaman poskušalo izvleči iz vode in blata tanke, topove in oklopne avtomobile. Vaja je pokazala, da je popolnoma nemogoč prehod motoriziranega orožja preko poplavljenega ozemlja.

Nemške priprave

PARIZ, 9. nov. s. S holandsko-nemške meje poročajo, da imajo Nemci tudi v obmejnem mestu Emmerichu pripravljena dva pontonska mostova, ki jih lahko v najkrajšem času prepeljejo do bližnjega Rena.

Nemška letala so včeraj ponovno preletela holandsko in belgijsko ozemlje. Očividno so skušala dobiti podatke o belgijskih in holandskih obrambnih ukrepih.

Težke ure

Pariz, 9. nov. [illegible] (Havas) Iz Bruslja poročajo: Vznemirjenost, ki vlada tukaj v zadnjih 48 uran in ki jo odkrito izražajo v vseh krogih, se ni prav nic zmanjšala zaradi vesti, ki so prispele o rezultatih obiska kralja Leopolda in o prvih odmevih v tujih prestolnicah. Listi pišejo sicer zelo oprezno, toda soglasno priznavajo, da je položaj težaven.

Čuvstva, ki vladajo v vodilnih krogih, so našla izraz v uvodniku, ki ga je objavil list »Le Soir« po sporočilu, ki ga je dal na zasebnem sestanku predsednik vlade Pierlot ravnateljem glavnih belgijskih listov. Članek ima naslov »Težke ure«. Najznačilnejši del članka pravi:

Govorimo jasno. M[illegible] rodni p[illegible]žaj, kakor ga gledamo s stališča nevarno[illegible]i, ki izvira iz njega za naše ozemlje, ni obupen, a je težaven. Zbiranje čet smo ugotovili v bližini Holandske in belgijske m[illegible]j, ob istem času je pa nemški tisk začel proti našima državama kampanjo, ki ni brez groženj. Ker prenašamo angleško pomorsko kontrolo, smo se baje pregrešili zoper našo nevtralnost. Belgija vrši miroljubno poslanstvo. B[illegible]lgija je trdna va m ru in element tiste pomiritve, ki more edino rešiti našo civilizacijo pred poginom, kamor bi jo pognala splošna vojna.

Na koncu pravi list: Ta trenutek imajo besedo diplomati in noben nesmotrn nastop ne sme otežkočiti njihove naloge. Če se njihovo prizadevanje ne bo posrečilo, vemo, da ne bomo ničesar opustili, da ohranimo dostojanstvo domovine nedotaknjeno. Naša domovina je znala v pretekli dobi ohraniti svojo varnost in enotnost. Če bi nas kdo napadel, je rekel kralj Amerikanom, kljub slovesnim in kategoričnim obljubam, ki smo jih dobili leta 1937 in ki so nam jih ponovili tik pred vojno, se bomo borili brez obotavljanja. Tudi to pot bo vsa država na strani svoje vojske. Živimo na križpotju, ki utegne biti odločilno za našo bližnjo usodo.

Angleška premoč na morju

Churchill je v svojem ekspozeju podal točne podatke o angleški in nemški pomorski sili

London, 9. nov. s. Mornariški minister Churchill je podal včeraj v spodnji zbornici ekspoze o poteku vojne na morju. Uvodoma je omenil rezultate preiskave o potopitvi vojne ladje »Royal Oak« v vojni luki Scapa Flow. Churchill je priznal, da so se vse obrambne naprave v tej luki, ki so v svetovni vojni preprečile vsak napad na luko, izkazale sedaj kot nezadostne. Admiraliteta je podvzela vse potrebne ukrepe, da se naprave za obrambo luke ojačijo. **Admiraliteta je sprejela bridki nauk, ki ji ga je dala katastrofa, ter je odločena da v bodoče take nesreče prepreči.**

Churchill je dalje dejal, **da se je vojna na morju dosedaj edina razvila v polnem obsegu.** Izgube življenj v angleški mornarici so doslej večje, kakor skupne izgube angleške in francoske vojske na kopnem. Poleg doslej objavljenih izgub je Churchill sporočil, da je bila ob začetku vojne zaradi eksplozije uničena tudi angleška podmornica »Oxley«. Vendar je mogoče reči, **da angleška mornarica vedno bolj pridobiva premoč nad morjem.** V oktobru je bilo potopljenih samo še 72.000 ton angleških trgovinskih ladij, polovico manj nego v septembru. V istem času pa je angleška mornarica zaplenila 52.000 ton nemških ladij ter zgradila in pokupila toliko novih, da ima skupno v oktobru 64.000 ton dobička v trgovinski mornarici.

Po najpreviднejših računih, ki upoštevajo samo zanes jive d[illegible]kaze, so izgubili doslej Nemci po dve ali s[illegible]ri podmornice vsak teden. Treba pa je omeniti, da zgr[illegible]de Nemci vsak teden po dve novi podm[illegible]rnici. Tako je treba računati, da bodo v januarju imeli okoli 100 podmornic, mani one, ki bodo medtem potopljene. Anglija pa je pripravljena tudi na to možnost. Od začetka vojne pa doslej so bile edinice za obrambo proti podmornicam že potrojene, spomladi prihodnjega leta pa bodo pomnožene še v posebno veliki meri. Tako Anglija lahko upravičeno upa, da bo v podmorniški vojni končno zmagala.

Churchill je končno s priznanjem omenil delo mornariškega osebja zlasti pa francoske mornarice, ki kljub velikim naporom v vojni in na kopnem pomaga Angliji z vsemi sredstvi tudi na morju.

London, 9 nov. s. Admiraliteta je objavila včeraj listo izgub na podmornici »Oxley«, katere potopitev je objavil včeraj mornariški minister Churchill v spodnji zbornici. Pri nesreči je izgubilo življenje 49 mornarjev in 4 oficirji. Podmornica je bila zgrajena leta 1926 in je imela 1300 ton. Vključena je bila najprej avstralski mornarici, ki pa jo je pet let pozneje vrnila angleški.

Drzni podvigi Josipa Sitarja

Njegov pajdaš Rudolf Avpič je bil umorjen, njegov prijatelj je nevarni ropar Hace

Ljubljana, 9. novembra

Ko je Josip Sitar včeraj pred sodniki malega kazenskega senata pripovedoval o svojih tatinskih in vlomilskih podvigih se nam je zdelo, kakor da smo v kinu in gledamo gangsterski film.

Josip Sitar je 32 let star. Zaradi vlomov in tatvin je bil že predkaznovan. Iz preiskovalnega zapora so ga pripeljali vklenjenega. Oblečen je bil v čedno sportno obleko. Po vedenju, govorici in fiziognomiji bi človek sodil, da je izredno inteligenten kriminalen tip. Pripovedoval je v začetku, kako se je seznanil z Rudolfom Avpičem, ki so ga nedavno našli nekje pri Gameljnah umorjenega. Zagonetna smrt Rudolfa Avpiča včeraj ni bila pojasnjena. Nekaj indicev je kazalo na to, da je Sitar v zvezi z Avpičevo nasilno smrtjo, a tega umora Sitar ni bil obtožen. Ko bodo ujeli nevarnega roparja Haceta, bo morda tudi Avpičeva smrt pojasnjena, kajti med preiskavo proti Sitarju se je izkazalo, da so bili Hace, Avpič in Sitar v zvezi, preden se je orožnikom posrečilo po dramatičnih zapletljajih aretirati Sitarja in preden so našli v nekem kozolcu mrtvega Rudolfa Avpiča. Za zdaj se sumi, da je Avpiča umoril Hace, ki ga orožniki iščejo že dolgo po vsej Sloveniji.

Sitar se je seznanil z Avpičem, ko je bil zaposlen pri gradnji novega paviljona v zdravilišču na Golniku. Sitar je trdil, da ga je Avpič zapeljal na zločinsko pot. Rekel mu je, da je neumen, ako dela in se muči, ker se da tudi brez dela dobro živeti.

Sitarja menda ni bilo težko pregovoriti za zločinske podvige. Prva žrtev skupnega hajdukovanja Josipa Sitarja in Rudolfa Avpiča je bila trafikantka Uršula Zavrl na Pristavi pri Tržiču. Ponoči sta zločinca oropala njeno trafiko. Odnesla sta vso zalogo tobaka. Sitar je priznal, da sta z Avpičem izvršila vlom oborožena s samokresom. Sitar je stal na straži in Avpičevo povelje se je glasilo, da mora streljati na vsakogar, ki bi se približal.

Nekaj dni po tem vlomu se je Avpič spet pojavil na Golniku in je spet pregovoril Sitarja za nov vlom. Sitar se je sicer zagovarjal, da se ni mogel odločiti, toda Avpič mu je rekel, da ve za hišo, v kateri imajo najmanj 200.000 suhega denarja.

Dva dni in dve noči sta Sitar in Avpič prežala oborožena s samokresom v hosti v bližini hiše posestnika Andreja Lombarja na Golniku.

200.000 din suhega denarja sicer nista našla pri Lombarjevih, našla pa sta v omari okrog 14.000 din gotovine in dve hranilni knjižici z vlogo okoli 170.000 din ter nekaj zlatnine. Hranilni knjižici sta odvrgla v hosti, denar sta pa shranila v steklenico, katero sta zakopala v gozdu. Nekaj tisočakov sta si vzela za na pot in se odpravila na Jesenice, kjer sta veselo živela, dajala za pijačo in napravljala denar v ženski družbi. Denarja je kmalu zmanjkalo, zato sta se odločila za nov vlom. Avpiču se bili znani kraji na Blokah, odpotovala sta na Notranjsko z namenom, da bi vlomila v občinsko pisarno v Novi vasi. Vlom se jima ni posrečil. Sitar je izjavil, da je pes zalajal na dvorišču in se nista upala vlomiti v pisarno. Odšla sta preko polja v hribe, kjer sta se ločila. Sitar ni hotel nadaljevati poti skozi gozdove, Avpič pa v hotel prenočiti v vasi, kar se je bal orožnikov. Avpič se je ujezil in nahrulil Sitarja, naj gre svojo pot. Ko je odhajal, je Avpič trikrat ustrelil proti Sitarju, a nobena krogla Sitarja ni zadela. Tako sta se razbojnika ločila, pa samo za kratek čas, kajti njun zaklad je bil zakopan pri Golniku in oba sta pohitela spet na Gorenjsko, da bi drug drugega prehitela. Sitar je dospel na Golnik, a steklenice z denarjem ni več našel. Avpič jo je izkopal v gozdu in preden je Sitar prišel na Golnik, ko pa je Sitarja srečal, mu je pošteno izročil polovico denarja. Spet sta bila prijatelja.

Orožniki so medtem neumorno iskali oba vlomilca. Sitarja so izsledili v Naklem in ga aretirali. Sitarju pa je uspelo pobegniti. Z drznim skokom v prepad se je znebil orožnikov ter krenil proti meji. Srečno je prekoračil mejo in se mudil nekaj časa pri Beljaku. Ker se je bal, da bi ga nemške oblasti prijele in izročile našim oblastem, se je spet vrnil v Jugoslavijo. Skočil je na tovorni vlak med vožnjo in se zastonj pripeljal na Jesenice, odtod pa je krenil proti Ljubljani. Dognali so, da se je zanimal za usodo razbojnika Haceta. Izpraševal je po njem v krajih ob Savi. Nekaj dni pred tem so našli Avpiča umorjenega v nekem kozolcu pri Gameljnah. Orožniki so mu bili zopet za petami. Dne 22. avgusta mu je uspelo drugič pobegniti pred orožniki, na katere je med begom streljal. Nekaj dni nato pa so ga orožniki le prijeli.

Oba vloma je Sitar priznal, a glavno krivdo je zvalil na pajdaša Avpiča, ki je mrtev. Senat je razsodil, da je Sitar kriv po obtožnici in mu je prisodil 3 leta in 2 meseca robije. Sitarju se je kazen zdela prehuda, prijavil je prizivo. Zagovarjala ga je po uradni dolžnosti ga. Ljuba Prenner.

Železniško postajališče Mostam in Viču

Ljubljana, 9. novembra

Pred dnevi je bila v »Slov. Narodu« objavljena pritožba na naslov žel. uprave. Povod za to pritožbo je bila gneča in prerivanje potnikov na železn. postaji Ljubljana, ki je nastala nekega dne radi tega, ker je bil prosti dohod in odhod oviran po drugi tam stoječi vlakovni garnituri.

Gneča je na ljubljanskem kolodvoru vedno. Ako pa zastavijo prostor še z vagoni tako, da se potniki ne morejo dovolj hitro odstraniti s tirov, je razburjenje razumljivo. Razumemo in tudi upoštevamo, s kolikimi težkočami se mora vodstvo in osebje te postaje boriti, da obvlada tako močan potniški in tov. promet brez večjih nesreč. Ne moremo pa razumeti, zakaj železn. uprava ne stori za omilijenje prostornih neprilik vsaj takih ukrepov, ki so v današnjih časih mogoči.

Precejšen del potnikov ni namenjen v središče mesta, ampak v predmestja Ljubljane. Tem bi bilo torej treba omogočiti izstopanje in vstopanje iz vlakov na periferiji. Predmestno prebivalstvo se poteguje že več let za ustanovitev postajališč na Viču in v Mostah. Komisijam so sledile odobritve načrtov in pri tem je tudi ostalo. Obe predmestji Moste in Vič imata sedaj tudi meščanski šoli. Učenci so iz okoliških vasi. Vsa ta deca, kakor tudi delavstvo predmestnih industrijskih in obrtnih podjetij prihaja z vlaki na postajo Ljubljana, bi pa lahko že izstopilo na predmestnem postajališču. Koliko je tu nepotrebne peshoje. Ustanovitev teh dveh postajališč ne predstavlja za železniško upravo tako visokih investicij, da bi jih ne mogla na svoj račun izvršiti. Končno tudi ni potreba večjih izdelkov. Zadostuje čakalna uta in da se lokalni vlaki ustavijo. Odprava se pa naj vrši v vlakih, to bo tem lažje, ker gre po večini za potnike, ki posedujejo tedenske karte.

Prosimo g. direktorja ljubljanske žel. direkcije, da vzame to zadevo blagohotno v pretres. S tem ukrepom bi bilo ustreženo tako prizadetim potnikom, kakor tudi žel. uprava bi razbremenila postajo Ljubljana.

Prizadeti

Iz Kranja

— Nesreča na Jelenovem klancu. Na Jelenovem klancu, ki ga sedaj preurejajo, se je v torek pripetila nesreča, in sicer radi izredno slabe ceste. Radi preložitve klanca cesta že dolgo ni bila nasuta in tako so nastale velike luknje, ki močno škodujejo vozilom. Posledice tega slabega stanja ceste je moral omenjenega dne občutiti tudi neki konj, ki si je zlomil nogo. Konju je namreč na valovitem cestišču spodrsnilo in je obležal z zlomljeno nogo. Da bi se žival predolgo ne mučila, so jo morali takoj pobiti.

Koncert JS v Kranju

Kranj, 8. novembra

V torek zvečer je krajevni odbor Jadranske straže priredil v Narodnem domu, v proslavo jadranskega dne, slavnostni koncert, kateremu so poleg mnogoštevilnega občinstva prisostvovali tudi zastopniki oblasti, uradov in številnih društev. Dekoracijo dvorane je za to priliko oskrbel Podmladek JS na drž. tekstilni šoli. Nad odrom sta bila na zavesah pritrjena državni grb in znak JS, sredi med njima pa se je blestel napis »Čuvajmo naše morje«.

Uvodni nagovor je imel predsednik krajevnega odbora JS g. dr. Rešek, ki je orisal pomen in idejo Jadranske straže, kot najzvestejše čuvarice našega sinjega Jadrana. Nagovoru je sledil koncert, pri katerem so sodelovali operna pevka gdčna Vera Majdičeva, dipl. kons. gdčna Marija Horakova in gimnazijski mladinski zbor pod vodstvom ge. Slugove in g. Liparja.

Ne bomo se tu spuščali v kritiko, za to so poklicani drugi, pač pa moramo omeniti, da je gdčna Majdičeva s svojo izredno pevsko tehniko zajela Devovo »Pastiricoc«, Lajovičevo »Pesem o tkalcu«, Dvořakovo »Pesem Rusalke« in Mussorgskega »Gopaka« s tako čustvenostjo, da so bili poslušalci očarani. Gdč. Horakovo smo imeli prvič priliko slišati in priznati moramo, da nas je iznenadila s svojo umetnostjo. Vse tri Debussy-jeve klavirske skladbe je zaigrala s tehnično dovršenostjo in glasbeni užitek nagradilo z dolgotrajnimi aplavzi, v znak iskrene zahvale pa sta prejeli šopke.

Ta slavnostni koncert, ki je bil poleg umetniškega dogodka, tudi lepa manifestacija jadranske misli in zavesti, je nato zaključil gimnazijski mladinski zbor s himno Jadranskih strašarjev.

Žrtve poklicnih kvartopircev

Kranj, 8. novembra

Vsak ponedeljek, ko imamo tržni dan, [illegible]ride v Kranj iz bližnje in daljne okolice [illegible]nogo kmetov, da vnovčijo svoje pridelke [illegible] živino. Po dobrih kupčijah si seveda [illegible]privoščijo kozarček vina. Sem in tja pa [illegible]asih najdejo tudi kako prijetno družbo [illegible] tako se zgodi, da primejo v roke tudi [illegible]arte. Skoro stalno se dogaja, da se družina razide šele, ko se kmetov izkupiček [illegible]a živino preseli do zadnje pare v žepe [illegible]oklicnih kvartopircev. Ti pridejo na lov celo iz Ljubljane, z namenom, da poiščejo primerno žrtev. Mnogi kvartaški tujci se dopoldne sprehajajo po živinskem sejmu [illegible]n se pri tem informirajo, kdo bo kaj dobro prodal. Seveda pomagajo celo kmetom [illegible]ešetariti, da si pridobe njih zaupanje. Ko je kupčija sklenjena, jo je treba malo zaliti. Pri vinu spretno izvabijo kmeta k igri, sprva bolj za zabavo, nato pa, ko se je [illegible]eralska strast že razvnela, za visoke vsote. Kmet, ki ni kos kvartaškim trikom, stalno izgublja in končno zapusti gostilno s praznim žepom.

Zadnji ponedeljek se je zgodilo, da je neki revni kmet, ki je dobro prodal vola, moral pustiti ves denar in mu ni ostalo niti toliko, da bi plačal zapitek. Videč, da je nasedel premetenim kvartopircem, katerim je moral pustiti ves izkupiček za vola, ki je bil namenjen za družinske potrebe, se je milo zjokal in se zaklinjal, da ne bo prijel nikdar več za kvarte. Toda običajno se zgodi, da tak človek ob prvi priliki zopet prime karte v roke s trdnim upanjem, da bo to pot dobil. Toda denar gre vedno v isti žep. Poklicni kvartopirci prav dobro poznajo take ljudi, ki hočejo karte takorekoč prisiliti k dobivanju, pri tem se pa ne zavedajo, da so napram nasprotnikovim originalnim trikom brez moči. Veliko gruntov je že bilo zakvartanih, toda naših kmetov to še ni izpametovalo.

Lepa spominska svečanost

Radeče, 8. novembra.

Na praznik Vseh svetnikov je bila pri nas izredno dobro obiskana žalna svečanost. Kakor smo že poročali, se je vršila pred župno cerkvijo blagoslovitev spominske plošče v svetovni vojni padlim vojakom. Spominska plošča stoji na pročelju cerkve in je sestavljena iz več manjših plošč, kjer so vklesana z zlatimi črkami v črni marmor imena vseh padlih vojakov iz Radeč, Jelovega, Vrhovega, Hotemeža, Prnovš, Močilnega, Podkraja, Prapretna, Rudne vasi, Gorelje in Žebnika. Seznam obsega 51 imen. Nad ploščo je privita posebno lepa žarnica, ki gori noč in dan. Poklonil jo je industrijec g. Josip Ravnikar, ki je obljubil za vse čase tudi brezplačen električni tok.

Popoldne je bila blagoslovitev plošče, kar je opravil domači župnik g. Anton Lovšin, nato pa je predsednik mestne občine g. Rozman imel pomemben govor, v katerem je z domačimi besedami opisal pomen padlih žrtev za našo svobodo. K žalni svečanosti se je zbralo pred cerkvijo mnogo ljudi iz vseh krajev, ki so prinesli cvetlice v spomin padlim vojakom ter jih položili na pročelje župne cerkve.

Spominska plošča je monumentalno delo, ki služi v okras cerkve ter bo vedno spominjala, da je 51 vojakov iz radeške občine darovalo svoje najdražje za svobodo domovine.

Odbor za postavitev spominske plošče v svetovni vojni padlim vojakom, ki je s skromnimi prispevki pri privatnikih in javnih ustanovah zbral potrebni znesek za to ploščo — ki je stala 9000 din — zasluži javno priznanje in pohvalo.

Iz Otoč

— Gradnja novega kolodvorskega poslopja. Postajališče v Otočah že dolgo ne odgovarja sodobnemu prometu. K nam prihaja vsako leto na tisoče potnikov. Menda je ni podeželske postaje v dravski banovini, kamor bi vsako leto prispelo toliko potnikov. V primeru slabega vremena morajo prebiti kar na dežju ali snegu, ker postaja nima za tolikšno število potnikov potrebnega krova. Uvidevajoč ta nedostatek je železniška direkcija v Ljubljani pričela že pred časom graditi novo kolodvorsko poslopje, ki stoji 150 do 200 metrov pred sedanjo postajo. Novo kolodvorsko poslopje je velika stavba s primerno čakalnico, ki je dograjeno že v surovem stanju. Kolodvor bo odgovarjal vsem potrebam današnjega velikega prometa in bo dograjen do prihodnje pomladi.

— Odpravite mostnino! S. 1. novembrom vsakega leta, ko v splošnem preneha k[illegible]val tujskega prometa, se ukinja mostnina. Mostnina znaša za osebo po 0.50 din. Ker je promet preko tega mostu zlasti v poletnem času ogromen, se nabere vsako leto precej denarja, s katerim razpolaga občina Brezje. Vemo, da se bori dandanes vsaka občina z denarnimi težkočami, da se je težko odločiti za zvišanje občinskih dokiad v primeru potrebe. Vemo pa tudi, da je pobiranje mostnine mučno, zlasti za številne romarje, ki puste vsako leto težke tisočake na Brezjah.

Naše gledališče

DRAMA

Začetek ob 20. uri

Četrtek, 9. novembra: Antigona. Red Četrtek.

Petek, 10. novembra: Neopravičena ura. Znižane cene od 20 din navzdol. Izven.

Sobota, 11. novembra: Kozarec vode. Red A.

Nedelja, 12. novembra: ob 15. uri: Pikica in Tonček. Mladinska predstava. Globoko znižane cene od 14 din navzdol. Ob 20. uri: Striček Vanja. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.

OPERA

Začetek ob 20. uri

Četrtek 9. novembra: Figarova svatba. Premiera. Premierski abonma.

Petek, 10. novembra: Ob 15. Trubadur. Dijaška predstava. Globoko znižane cene.

Sobota, 11. novembra: Pri belem konjičku. Izven. Znižane cene od 30 din navzdol.

Nedelja, 12. novembra: ob 15. uri: Glumač Matere božje. Izven. Znižane cene od 30 din navzdol. Ob 20. uri: Kjer škrjanček žvrgoli. Izven. Znižane cene od 30 din navzdol.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Četrtek, 9. novembra katoličani: Teodor (Božidar)

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Velika ljubezen

Kino Sloga: Roža iz Rio Grande

Kino Union: Upornica

Razstava likovnih umetnic v Jakopičevem paviljonu odprta od 9. do 18.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Sušnik, Marijin trg 5, Kuralt, Gosposvetska cesta 4, Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Izpod šita

V ponedeljek zvečer smo imeli v Ljubljani koncert poljskega umetnika Ignaca Friedmana. Vsa čast kulturni Ljubljani, ki je posvetila velikemu umetniku primerno pozornost. Tudi kritiki so napisali laskave ocene. V treh ljubljanskih dnevnikih smo jih že čitali in moramo priznati, da se tudi glasbeni teoretiki znajo navdušiti ter pisati »toplo občutene« kritike. Že dolgo niso napisali svojih recenzij s takšnim ognjevitim zanosom in ne opisovali skladb tako slikovito.

Kako bi se navdušili šele tedaj, če bi tudi slišali vse tisto, o čemer so pisali. Tako so n. pr. pisali, da je Friedman igral Chopinovo »Fantazijo« z magično silo vidca, ki ga poneso oči tudi v najbolj skrite kotičke ...«, dalje, da je bila Lisztova »Venezia e Napoli« »iskra, živa, polna pisanih barv, polna gibanja, radosti, šuma nečesa neznanega ...« Kdo bi ne izrekel priznanja temu zanosu, ko pa veliki umetnik teh komadov ni niti igral. Vsi trije kritiki so sedeli na koncertu in seveda tudi na ušesih. Pisali so o »Fantaziji« fantazije in si popravljali bombaž v ušesih, da so bolje slišali šum nečesa in povsem neznanega... Slava naši glasbeni kulturi!

Posvetovanje turističnih strokovnjakov

Ljubljana, 9. novembra

V ljubljanski izdaji našega lista z dne 7. t. m. smo pod gornjim naslovom poročali o nekem »skrivnostnem sestanku« naših turističnih strokovnjakov. Tujskoprometnima zvezama v Sloveniji smo zamerili, da na ta sestanek niso bili vabljeni zastopniki tiska, češ da sta tujskoprometni zvezi postali gluhi za vse nasvete naše javnosti, čeprav se zvezi vzdržujeta predvsem od dajatev in podpor javnih ustanov ter sta torej dolžni javnosti dajati pojasnila o svojem delovanju. — Resnici na ljubo moramo to naše poročilo popraviti, ker je bil naš dopisnik netočno informiran. V Ljubljani se namreč ni vršil nikak skrivnostni sestanek naših turističnih strokovnjakov, temveč je bila v torek, dne 7. novembra z začetkom ob 10 uri dopoldne v sejni dvorani Pokojninskega zavoda v Ljubljani XIII. redna seja poslovnega odbora banovinskega turističnega sveta dravske banovine. Ta odbor je pomožni organ banske uprave ter se na seje vabijo le člani odbora in referenti banske uprave; tujskoprometni zvezi pa nimata nikake ingerence ne na sklicanje sej ne na dnevni red.

Z našim člankom nikakor nismo imeli namena omalovaževati vzorno altruistično delovanje naših tujskoprometnih zvez v Sloveniji, saj smo o njunem delovanju v našem listu že ponovno pohvalno poročali in poudarjali, da velja delovanje obeh zvez kot vzor podobnim ustanovam v naši državi. Lojalno moramo tudi priznati, da so bila netočna izvajanja v našem članku glede podpor našima tujskoprometnima zvezama. Iz tiskanih letnih poslovnih poročil obeh zvez je javnosti dobro znano, da krijeta zvezi svoje izdatke predvsem z lastnimi dohodki njunega komercialnega poslovanja. Banovinske subvencije in prispevki gospodarskih krogov krijejo komaj 10 odstotkov zvezinih izdatkov za vzdrževanje številnih mestnih in obmejnih turistično propagandnih in informacijskih uradov kakor tudi za vsestransko turistično propagando (prospekti, plakati, fotografije, razstave itd.) in za obsežno tujskoprometno službo v splošnem. Prav dobro vemo, da v drugih državah delovanje tujskoprometnih zvez v celoti financirajo javna uprava in zainteresirani gospodarski krogi. Priznati hočemo tudi, da do danes nismo mogli registrirati nobene pritožbe naših zdravilišč, turističnih krajev, gostinskih podjetij in drugih turističnih interesentov glede propagandne in tujskoprometne službe obeh zvez, ki jo zvezi vršita pod gotovo zelo težkimi okolnostmi.

Iz Litije

— Smrt vpokojenega predilniškega mojstra. Po daljšem bolehanju je umrl popularni in splošno poznani predilniški mojster g. Tone Majhenšek, Stanoval je v predilniški hiši v Gradcu pri Litiji. Zadnja leta je preživel v pokoju, saj mu je bilo že 70 let. Pri predilnici Mauthner d. d. je bil pred vpokojitvijo zaposlen blizu 25 let. Prav toliko časa je bil zaposlen pred prihodom v Litijo v drugih krajih in tovarnah. Ko se je naselil pri nas, je dobil službo v predilnici. Bil je na glasu vestnega in sposobnega mojstra. Njegovega pogreba se je udeležila velika množica pogrebcev, predvsem njegovih prijateljev in predilniških nameščencev. Pokopali so ga na tukajšnjem pokopališču. Vrlemu možu bomo ohranili časten spomin!

SPORT

— Miting po dolžnosti. SK Litija priredi 12. novembra ob 9.30 na sportnem igrišču v Švarcovi hosti miting po dolžnosti. Pravico tekmovanja imajo vsi verificirani in neverificirani atleti člani klubov, ki so včlanjeni v JAS. Tekmuje se po pravilih JAS. Prijave se sprejemajo pol ure pred tekmovanjem. Prijavnine in nagrad ni. Tekališče je dolgo 200 m in je posuto z ugaski, ima 4 nedvignjene zavoje in je očrtano na nogometnem igrišču. Vrstni red disciplin je sledeč: skok v višino sen., oml., jun. C in B; tek 100 m s., o., C, B; tek 1500 m s., o., C; met krogle C; tek 5000 m s., o; met krogle s., o.; met diska s., o., C. Tekmovanje se bo vršilo ob vsakem vremenu!

POSEBNOST

— Rad[illegible]hištvo za svoj kabinet, to je neka[illegible]ga, ker se vidi le redko.

— M[illegible]lji imeti takoj plačano pohištvo.

III. DOBITEK NEDELJSKE TOMBOLE V KRANJU:

sodobna, razkošna spalnica iz poljske brestovine v vrednosti Din 18.000.—

Ne odlašajte z nakupom tablic po predprodajni ceni DIN 5.—; na dan tombole bodo po DIN 7.—

DNEVNE VESTI

— **Skrbi glede prihodnje turistične sezone.** V Crikvenici je bil včeraj sestanek hoteljirjev in gostiničarjev. Posvetovali so se o akciji, ki jo hočejo pokreniti, da bi se v sedanjih težkih časih kolikor toliko zagotovila prihodnja turistična sezona. Sklenjeno je bilo začeti intenzivnejšo propagando za domači turizem ter ukreniti vse potrebno da se privabi čim več madžarskih letoviščarjev. Zveze z nemškimi turističnimi ustanovami se nikakor ne smejo prekiniti.

— **Kongres uslužbencev socialnega zavarovanja.** V Subotici se pridno pripravljajo za vsedržavni kongres uslužbencev socialnega zavarovanja, ki bo v nedeljo 26. t. m. Na dnevnem red uso razni uradniški problemi iz stroke socialnega zavarovanja. Na kongresu se bo najbrže govorilo tudi o potrebi reformne socialnega zavarovanja v naši državi.

— **Prvih 250 vagonov za izvoz namenjenega žita.** V Split prihajajo prvi vagoni za izvoz v inozemstvo namenjenega žita. Prispelo jih je že 250 in vsak dan jih pride okrog 20.

— **Vojna ladja »Bijeli orao« prevzeta.** V Trstu je vzbudila te dni veliko pozornost vojna ladja naše mornarice »Bijeli orao«. Zastopniki naše mornarice so ladjo že prevzeli.

— **Nazadovanje carinskih dohodkov.** V septembru so znašali carinski dohodki samo 68.1 milijona din ali za 26.7 odnosno za 28 odstotkov manj kakor lani v septembru. Nazadovanje carinskih dohodkov je posledica zastoja v uvozu.

— **Osebna vest.** Za upravnika kranjskega verskega zaklada, ki je po novem finančnem zakonu prešel v last in upravo ljubljanske škofije, je imenovan inž. Ciril Dimnik, bivši upravnik kraljevih lovišč.

— **Iz »Službenega lista«.** »Službeni list kralj. banske uprave dravske banovine« št. 89 z dne 8. t. m. objavlja pravilnik o zatiranju svinjske kuge, spremembe in dopolnitve pravil za opravljanje strokovnega državnega izpita za učitelje meščanskih šol, spremembe v pravilniku o obsegu in razmejitvi gradbenih obrtov, spremembo pravilnika o opravljanju izpita za pooblaščenega inženirja za tehnično kemijo in za tehnologijo, odločbo glede vozne ugodnosti za obveznike na vajah, kadar ne potujejo službeno in razne objave iz «Službenih novin».

— **Poslovni odbor banovinskega turističnega sveta** je imel v torek svojo 13. redno sejo, ki ji je predsedoval predsednik tega odbora Dragotin Trstenjak, načelnik oddelka za trgovino, obrt in industrijo kr. banske uprave. Dnevni red seje je obsegal tudi samostojno referate, ki so jih podali banovinski referenti za turizem Sottler, Šoštarič in Vodopija o **vprašanju priprav za zimsko turistično sezono 1939/40 in poletno turistično sezono 1940, o pomanjkljivosti turistično-propagandne publicistike in o statistični turistično-propagandne delavnosti.** Načeto je bilo tudi vprašanje finansiranja potreb turizma vobče. Spričo aktualnosti, važnosti in obsežnosti snovi bo poslovni odbor nadaljeval razprave o nekaterih podrobnostih na prihodnji seji. Vobče je stališče, ki ga je zavzel poslovni odbor do vseh aktualnih vprašanj turizma spričo vladajočih izrednih razmer: **vzdržati in se v prehodno poslabšani konjunkturi tem bolj pripraviti za povečane naloge po zopetni konsolidaciji mednarodnih političnih prilik.** V ta namen je treba s turistično delavnostjo — seveda ob primerni racionalizaciji in varovanju največje štedljivosti — nadaljevati osredotočiti se zlasti na notranji turizem in mobilizirati potrebna denarna sredstva.

— **Naročnikom »Zvončka«** javljamo, da izideta novembrska (9.) in decembrska (10.) številka »Zvončka« v dvojnem, skupnem zvezku pred Miklavžem. **Uprava.**

— **Vreme.** Vremenska napoved pravi, da bo stanovitno, deloma oblačno in hladno vreme. Včeraj je znašala najvišja temperatura v Dubrovniku 20, v Kumboru 19, v Splitu 18, v Beogradu 17, na Rabu 15, v Sarajevu 14, na Visu 13, v Zagrebu 10, v Mariboru 8.2, v Ljubljani 7.8. Davi je kazal barometer v Ljubljani 767.7, temperatura je znašala 2.2.

— **Brzovlak pregazil avto.** Blizu Ogulina se je pripetila včeraj težka prometna nesreča. Osebni avto, last odseka za gradnjo železniške proge Kočevje—Vrbovsko, je vozil iz Vrbovskega v Ogulin nekega delavca v bolnico. Zadaj sta sedela dva delavca, spredaj pa šofer in uradnik Okrožnega urada iz Vrbovskega Mirko Helebrand. Tedaj je privozil s Sušaka proti Zagrebu brzovlak in lokomotiva je zavozila v zadnji del avtomobila. Strla je avtomobil in ga treščila v stran. Na dnu avtomobila sta ležala vsa razmesarjena delavca Dušan Vuković in Nikola Vraneš, Mirko Helebrand je pa dobil smrtno nevarne poškodbe na glavi. Po čudnem naključju je ostal šofer nepoškodovan.

— **Odlikovanje.** S kraljevim ukazom sta odlikovana: z redom jugoslovenske krone I. stopnje Svetozar Tomić, prvi propredsednik Rdečega križa in z redom sv Save 2. stopnje Mirko Marinković, ravnatelj Rdečega križa kraljevine Jugoslavije.

— **Naši gospodarski krogi za ustanovitev glavne podružnice Narodne banke v Ljubljani.** Ob priliki, ko zagrebški gospodarstveniki zahtevajo ustanovitev glavne podružnice Narodne banke v Zagrebu, opozarjajo tudi naši gospodarski krogi na svoje stališče, zahtevo, naj bi ljubljanska podružnica Narodne banke prevzela več kompetenc. Nekaj so dosegli, vendar do bistvenih sprememb ni prišlo. Značilno je, da v eksekutivi Narodne banke Slovenci sploh niso zastopani. Hrvati pri svojih zahtevah po politični osamosvojitvi niso nikdar tudi pozabili na gospodarske zahteve in zato so dosegli primerno upoštevanje tudi v najpomembnejših gospodarskih ustanovah. Radovedni smo ali se bodo naši gospodarstveniki znali dovolj odločno zavzeti za ustanovitev glavne podružnice Narodne banke v Sloveniji in če si bodo izvojevali zastopstvo v eksekutivi Narodne banke.

— **Plenarna seja Zbornice za TOI.** V sredo 15. t. m. ob 9. bo v sejni dvorani Zbornice za TOI v Ljubljani plenarna seja zborničnega sveta. Na dnevnem redu so naznanila predsedstva, poslovno poročilo o delovanju zbornice od zadnje plenarne seje, zborniški proračun za leto 1940 in sklepanje o kritju proračunske potrebščine, vprašanje izpopolnitve strokovno nadaljevalnega šolstva ter predlogi odsekov in zborničnih svetnikov. Javni bo sledila tajna seja.

— **Novi predsednik uprave Narodnega invalidskega fonda.** Po smrti armijskega generala Božidarja Terzića je bilo mesto predsednika uprave narodnega invalidskega fonda izpraznjeno. Zdaj je imenovan na to mesto upokojeni armijski general Gjura Dokić.

— **Reis-ul-ulema težko bolan.** V nedeljo dopoldne med cerkvenimi obredi v Alipašini džamiji v Sarajevu je postalo Reis-ul-ulemi kraljevine Jugoslavije Fehimu Spahi naenkrat slabo in z avtomobilom so ga morali prepeljat domov. V nedeljo in v ponedeljek se je opetovano onesvestil, v torek zvečer mu je nekoliko odleglo, vendar so pa zdravniki odredili, da ne sme zapustiti bolniške postelje.

— **Divji lovec ustrelil lovskega čuvaja.** V gozdu pri vasi Pleševcu blizu Varaždina je bil v torek ustreljen z lovsko puško 35 letni lovski čuvaj Lovro Rebrek. Hodil je po lovišču in naenkrat je zaslišal strel. Skočil je naprej, da bi pogledal kdo je streljal. Ko ga je divji lovec opazil se je skril in ustrelil po njem. Zadel ga je tako, da je bil Rebrek takoj mrtev.

— **Na veselici ubit.** V Šibovcu pri Daruvaru so imeli v neki gostilni veselico. 20letni Vinko Novak je odšel precej zgodaj domov. Pred gostilno se je sprl s fanti, iz prepira se je razvil pretep, med katerim je Pavel Latinović Novaka ubil. Gre za stare račune.

— **Cirkularka mu je odrezala prste.** Davi so prepeljali v splošno bolnico 35-letnega delavca Matevža Oblaka iz Polhovega gradca. Oblak je doma žagal drva na cirkularki, pa mu je nenadoma spodletela roka, tako da mu je cirkularka odrezala tri prste na desnici.

— **Pretepen delavec.** Včeraj so prepeljali v bolnico 44-letnega delavca Ivana Koželeta iz Oberha pri Šmarjeti na Dolenjskem. Kožele je popival v neki gostilni v Šmarjeti. Med pivci je sprva nastal hud prepir, ki pa se je naenkrat razvnel v še hujši pretep. V pretep se je vmešal tudi Kožele, ki se ga je pa eden izmed pretepačev lotil s stolom in ga razbil na njem. Kožele je obležal nezavesten s poškodbami na glavi in po životu.

Iz Ljubljane

—lj **Ali se znajo Ljubljančani voziti s tramvajem?** — Odgovor: Samo za silo; sicer bi imeli več reda na tramvaju, zlasti zjutraj, opoldne in zvečer, ko so vozovi prenapolnjeni. **Dokazi: 1) Mladi Ljubljančani imajo navado,** da stoje tudi v notranjosti voza, **dasi so jim prazne klopi na razpolago.** Ne zavedajo se, da služi prostor med klopmi prehodu in da ta prehod močno ovirajo. Če hočejo stati, naj gredo na pločnike; **2) Na pločniku jim je najbolj priljubljen prostor ob stopnicah. Ti prostori pa bi morali ostati vedno nezavzeti, ker** se sicer otežuje in onemogočuje vstopanje in izstopanje sopotnikov; **3) da se vstopa** zadaj in izstopa spredaj, je bilo že večkrat zapovedano, a brez uspeha. Najbrže ni uspeha zato, ker je zapoved umestna in potrebna le na krajih velike frekvence, dočim izgleda na periferiji mesta skoro kot šikana. Naj bi se zapoved začela znova izvajati, a prva leta le na križiščih in drugih postajališčih z velikim prometom: **4) ob izstopanju ali pred njim se vsak potnik rad zmoti porabljenega voznega listka. Ker manjka nabiralnikov, so vozovi in prostori** okoli postajališč nastlani s to smetjo. Naj bi dala tramvajska uprava, kakor po drugih mestih pritrditi ob stopnjicah v primerni višini pletene košarice, ki bi odpravile to razvado; 5) kadar so vozovi prenapolnjeni, se pripeti, da ni mogoče, pravočasno pred izstopom kupiti in plačati listek. Večkrat sem v takem primeru prosil sopotnika, naj vzame denar in kupi listek še zame. Za odgovor sem zvedel, da mi sploh ni treba plačat«. Navadno pritrdi odgovoru vsa okolica. Ker je tramvajski obrat pasiven, in doplačuje mesto še vedno na vsak listek (mislim eno tretjino), se moramo privaditi tudi na to malenkostno medsebojno uslugo.

—lj **Zvišanje najemnin v Ljubljani.** Stanovanja v mestu so že sedaj razmeroma draga, tako v starih, še bolj pa v novih hišah. Najemniki že dolga leta zaman bijejo boj proti visokim najemninam, kar gre deloma na račun slabe organizacije in pa trdne volje hišnih lastnikov, ki nočejo popustiti. V zadnjem času so nekateri hišni gospodarji celo povišali najemnine in sicer ne direktno, ampak so obremenili najemnike na račun vodarine in drugih dajatev. Drugi gospodarji v mestu so pa povišali najemnine za poslovne lokale, s čimer so obremenjeni trgovci, ki imajo svoje trgovine v tujih hišah.

—lj **Esperantsko društvo Ljubljana vabi** esperantiste na redni članski sestanek, ki bo nocoj, dne 9. novembra ob 20. »Pri šestici«. 544—n

—lj **Ljubljančani! Pozor!** Pri nakupu tablic za nedeljsko tombolo v Kranju upoštevajte, da sta odšla z lanske tombole oba avtomobila v Ljubljano!

—lj **Policijski upravi v Ljubljani.** Tri nadebudne »frajlice« imajo navado, da jahajo na jahalnih sprehodih vedno vštric in zavzamejo vso cesto. Ta kavalkada je zavzela včeraj železniški prehod v Tivoliju in ena izmed jahačic je zadela nekega pešca s škornjem v roko. Naprošamo policijsko upravo da posveti nekoliko pozornosti tem frajlicam, za katere bi bilo vsekakor primernejše mesto pri štedilniku, kakor pa na konju, ter jim dopove, da jim ni vse dovoljeno.

—lj **Šentjakobčani ponove v soboto 11. in nedeljo 12. t. m.** ob 20.15 Bučarjevih tri dejansko igro s petjem in godbo »Kurent«, ki je pri premieri dosegla velik uspeh in je občinstvo odhajalo od predstav izredno zadovoljno. Sodelujejo: Bučarjeva, Grgurevčeva, Vidiceva, Bernot, Drašler, Eržen, Jarc, Moser, Plevelj in drugi. Priljubljeni komik Lavrič kot mežnar Nace izvrstno zabava gledalce. Režijo vodi Metka Bučarjeva. Sodeluje orkester Sokola I pod vodstvom Danila Bučarja in mešani zbor.

—lj **Tudi ob sobotah dopoldne je odprta** Šentjakobska knjižnica v Ljubljani. Kongresni trg 7 in sicer od pol 10. do 12. Izposoja knjige v 10 jezikih in modne liste. 547—n

—lj **V Sokolskem domu v Šiški** se bo v petek 10. t. m. ob 20. in v nedeljo 12. t. m. ob 11. vrtel sokolski in kulturni film »Zlet bolgarskih junakov v Sofiji«. Predvajanje tega sokolskega filma je zvezano s predavanjem o pomenu zleta junakov v Sofiji. Sokoli in Sokolice iz Ljubljane in okolice so vabljeni, da si ogledajo film. Posebno vabljena je sokolska mladina in vsi oni, ki so se zleta v Sofiji osebno udeležili.

Zimsko perilo KARNIČNIK Nebotičnik.

—lj **Ljubljanska filharmonija** priredi v petek 17. t. m. v unionski dvorani simfonični koncert, pri katerem bo sodeloval klavirski virtuoz g. A. Trost. Dirigent g. M. Šijanec.

—lj **Idrijski krožek** vabi na »žlikrofov večer« v soboto 11. t. m. ob 20. v gostilni Vidmar **na Šentjakobskem trgu. Vabljeni** so rojaki in prijatelji.

—lj **Čedalje manj gob na trgu.** Ljubitelji gob so letos prišli na svoj račun, saj je še zadnje dni zraslo po naših **gozdovih** mnogo gob. Sredi gobje sezone je **bil ljubljanski živilski trg** izredno dobro založen in **sicer dnevno s prav lepimi jurčki,** karželjni in pa seveda lisičkami, mavrohi, čebuljevkami, sivkami in drugimi gobami. Gobja sezona je sedaj zaradi hlada precej popustila in prinašajo ženske na trg že prav redke jurčke, ki pa so dragi, več pa je na trgu sivk, po katerih ljudje tudi radi segajo.

—lj **Sokolsko društvo Ljubljana - Moste.** Redna telovadba posameznih oddelkov se vrši v telovadnici osnovne šole na Zaloški cesti, vhod skozi dvorišče, po tem redu: ponedeljek 7.30 do 8.30 ženski naraščaj in članice, torek od 20. do 21. moški naraščaj in člani, sreda 18. do 19. ženska deca, od 19.30 do 20.30 ženski naraščaj in članice, četrtek od 18. do 19. ure moška deca in v petek od 20. do 22. za člane vaditelje na Taboru. Starši! Pošljite svoje otroke v sokolske telovadnice, ker je telovadba koristna in potrebna mladini. Pa tudi duševnega razvedrila je mladina potrebna. Vpisovanje se vrši vsakokrat ob navedenih uri za telovadeče članstvo, za ostalo pa vsaki petek v društveni pisarni od 19. do 20. ure. Istotam se dobijo tudi vse informacije. 545—n

—lj **Kovčege krade.** Iz podstrešij raznih hiš v mestu je bilo zadnji čas pokradenih več kovčegov z obleko, perilom itd. Kovčege krade neki mlajši moški, ki se najraje vtihotaplja v hiše v mraku. Najraje prihaja v velike stanovanjske hiše, kjer ljudje komaj poznajo drug drugega in kjer tudi v primeru, da ga opazijo, ne vzbuja nobene pozornosti. Iz neke hiše na Miklošičevi cesti je tat odnesel včeraj kar dva kovčega, v katerih je bilo za nad 3000 din še dobro ohranjene obleke. Tat bo skušal ukradeno obleko najbrž spraviti v denar, zato svarimo pred nakupom!

—lj **Surovi vozniki.** Nekateri vozniki grdo ravnajo z vprežno živino. Konji vozijo včasih pretežak tovor, vozniki pa jim sploh ne privoščijo oddiha. Pretepajo jih z bičem ali celo z narobe obrnjenim bičevnikom. Včeraj popoldne je na Tržaški cesti neki hlapec udrihal po konjih z bičevnikom s tako silo, da se je celo sam utrudil. Njegovo početje je seveda izzvalo javno zgražanje, pa je surovina nahrulil s psovkami tudi ljudi, ki so protestirali proti trpinčenju ubogih konj.

—lj **Zasledovan žepar.** Žeparji se zadnje čase najraje lotevajo svojih žrtev v tramvajskih vozovih. Včeraj popoldne je neki žepar ukradel Ivanki H. iz ročne torbice denarnico s 300 din. Žepar je poskusil srečo tudi pri neki drugi gospej, ki pa je postala nanj pozorna in se pravočasno odmaknila. Žepar, mlad, precej elegantno oblečen moški, je potem hitro izstopil pred kavarno »Evropa« ter izginil proti Tavčarjevi ulici. Okradena Ivanka H. je tatvino opazila šele, ko je izstopila pred kolodvorom.

—lj **Aretirane lahkoživke.** Ljubljanska policija je te dni polovila več sumljivih žensk, ki so posedevale po kavarnah in gostilnah, kjer so iskale žrtev med moškimi. Vodile so jih v neko barako na periferiji mesta kjer je bilo zlasti v nočnih urah znano shajališče lahkoživk in napol pijanih ponočnjakov.

Iz Celja

— **Sprememba v celjskem dopisništvu Delavske zbornice.** Delavska zbornica v Ljubljani je odpovedala službo svojemu celjskemu dopisniku g. Jožetu Grošlju, ki je bil prevzel to mesto šele pred nekaj meseci. G. Grošelj, ki je padel očividno v nemilost, bo letos 31. decembra oddal svoje posle sosvetu.

—c **Cerkvene vesti.** Mestni kaplan g. Franc Babšek v Celju, ki je deloval v Celju šest let, je imenovan za župnika v Svečini nad Mariborom. Drugi mestni kaplan g. Franc Ksaver Korban v Celju je imenovan za prvega kaplana, za drugega kaplana v Celju pa je imenovan g. Franc Tominšek, kaplan na Ljubnem ob Savinji.

— **Za referenta za obvezno telesno vzgojo** pri mestni občini celjski je imenovan znani sportnik in atletski rekorder g. Feri Pleteršek v Celju.

— **Nesreča ne počiva.** Na križišču v Petrovčah je padel 25letni vrtnar Ratko Cokan iz Laz pri št. Ilju pri Velenju s kolesa in si zlomil desno roko v komolcu. Na Bregu pri Konjicah je slamoreznica v nedeljo zgrabila šestletno rejenko Amalijo Ambroževo za levo roko in ji odrezala tri prste. V Bovšah pri Škofji vasi je padla 29letna posestnikova hči Katarina Kolarjeva doma tako nesrečno, da si je nalomila desno nogo v členku. Ponesrečenci se zdravijo v celjski bolnici.

—c **Sokolska akademija.** Sokolsko društvo Celje-matica priredi v četrtek 30. tm. na predvečer praznika zedinjenja, slavnostno akademijo v Mestnem gledališču. Sodelovali bodo vsi društveni oddelki. Na praznik dne. 1. decembra bo dopoldne običajna sokolska proslava v društveni telovadnici. Opozarjamo okoliško občinstvo, da bo ponovitev akademije v nedeljo 3. decembra ob 16., ko je zveza z vlaki v vse smeri najugodnejša.

—c **Železniška nesreča v Ipavčevi ulici.** V sredo kmalu po 18. se je peljal industrijec g. Weinberger, lastnik tekstilne tovarne »Metke« v Ipavčevi ulici, s svojim avtomobilom iz tovarne domov v mesto. Avto je šofiral Weinbergerjev šofer August Kunej. Ko se je Kunej nekaj minut po 18.30 vračal z avtomobilom v tovarno in prispel do nezavarovanega železniškega prelaza v Ipavčevi ulici, je privozil savinjski osebni vlak, ki prihaja v Celje ob 18.41. Šofer je prepozno opazil, da se bliža vlak. V trenutku, ko je vozil avto čez progo, je treščila lokomotiva od strani vanj. Karambol je bil tako silen, da se je avto docela zdrobil. Strojevodja je hitro ustavil vlak. Šofer Kunej je dobil pri karambolu k sreči samo večjo vreznino na levi roki. Oddali so ga v bližnjo bolnico, kjer so mu rano zašili, nakar je odšel sam domov. Zaradi nesreče je imel savinjski vlak 15 minut zamude.

Lep sokolski praznik

Maribor, 9. novembra

Proslava otvoritve Sokolskega doma na Pohorju je bila snoči v polnem Sokolskem domu. Dvorana je bila lepo okrašena z reliefom prve sokolske planinske koče, hkrati pa je bila razstavljena tudi literatura, ki je v zvezi z delom za to prvo sokolsko planinsko postojanko.

Uvodno besedo je imel predsednik zadruge dr. Boris Mihalič, ki je orisal pomen prvega sokolskega doma. Omenil je dolgotrajno pravdo za zemljišče, ki je sicer zavrla uresničenje te zamisli, nikakor pa ne njene ustvaritve. Trajno delo pa je omogočilo, da je bil dograjen nov planinski dom, ki bo v nedeljo otvorjen. Blagajnik Kovar je poročal o seznamu darovalcev, starosta matičnega Sokola dr. Fornazarič pa se je ob tej priliki zahvalil agilnim zadružnikom v imenu matičnega sokolskega društva. Br. Kralj je podal nekaj podatkov o novi koči. Pri proslavi sta sodelovala tudi orkester in pevski zbor Jadran-Nanosa pod vodstvom g. Vrabca.

Velika tatvina v Mariboru

Maribor, 9. novembra

V tukajšnjem hotelu »Novi svet« v Jurčičevi ulici je snoči izginil iz veže kovčeg, last trgovskega zastopnika Slavka Rusa iz Celja. V kovčegu je bilo 600 različnih ur, in sicer zapestnih, žepnih, srebrnih in zlatih. Skupna vrednost ukradenih dragocenosti znaša po približni oceni okoli 100 tisoč din. O drzni tatvini je bila takoj obveščena policija, ki je uvedla energične poizvedbe. Senzacionalna tatvina je po vsem Mariboru vzbudila največje zanimanje.

Največja tragedinja naše dobe, nepozabna Maria Stuart — Katarina Hepburn v prekrasnem filmu borbe in trpljenja za pravico in enakovrednost žensk.

UPORNICA

Krasni posnetki iz Sicilije, iz londonskega muzeja voščenih lutk itd. — Težka drama o borbi nežnega ženskega srca, film o ženi — ki je s svojo borbenostjo poboljšala položaj evropske žene! Ta film je vzbudil svojčas veliko senzacijo po vsem kulturnem svetu! — Predstave ob 16., 19. in 21. uri.

KINO UNION, tel. 22-21

ROŽA IZ RIO GRANDE

Veličastna melodrama ljubezni in junaštva! V gl. vlogi najlepše dekle Amerike, divna MOVITA in stasiti **John Carroll.** Kot dopolnilo velesenzacija: **IZGUBLJENO MESTO.** Jačje od »Frankensteina«, napetejše od »DRAKULE« in razburljivejše od »King-Konga«. — **KINO SLOGA, tel. 27-30.** — Danes ob 16., 19. in 12.15 uri

VELIKA LJUBEZEN

Sijajna komedija z **William Powellom** in **Myrno Loy.** — Humor, duhovitost in smeh za vsakega. **KINO MATICA, tel. 21-24 — ob 16., 19. in 21. uri.**

MALI OGLASI

Beseda 50 par, davek posebej. Preklici, izjave beseda Din 1.—, davek posebej.

Za pismene odgovore glede malih oglasov je treba priložiti znamko. — Popustov za male oglase ne priznamo.

RAZNO

Beseda 50 par, davek posebej Najmanjši znesek 8.— Din

MALI OGLASI v »Slovenskem Narodu« imajo sigurен uspeh!

MEŠČANSKI BUFFET s točilnico na najprometnejši zagrebški poziciji, bližina tramvaja, središče najmočnejše delavske frekvence, prodamo s celokupnim inventarjem in blagom, s krasnim lokalom in portalno izložbo za 9.500 din. — Prvovrstna eksistenca. Informacije: Poslovalnica Pavlekovič, Zagreb, Ilica 144. 3161

KLJUČAVNIČARSKO DELAVNICO mehaničarsko in kleparsko, z vsem potrebnim orodjem oddam v najem v brezkonkurenčnem kraju, na sedežu sreza. Radi ogleda se oglasite pri J. Habjanu, Šmarje pri Jelšah. 3160

KLIŠEJE ENO- IN VEČBARVNE JUGOGRAFIKA SVETEGA NASIP 23

DOPISI

JESENSKI VEČER V soboto nemogoče. Dvignite pismo pod šifro »Jesenski večer« v upravi »Slov. Naroda«. 3169

PRODAM

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8. Din.

CEPLJENO TRSJE sadno drevje, divjake, nudi Žiher Franjo, Zamušani, p. Sv. Marjeta pri Moškanjcih. — Zahtevajte cenik! 3153

MREŽE ZA POSTELJE najceneje pri ANDLOVIC — Komenskega ul. 34. 3120

NOVO SPALNICO in kuhinjo poceni proda Sršen Franc, mizar, Golo 1, p. Vodice. 3166

OREHOVA JEDRCA nova, sortiran cvetlični med in medico dobite najceneje v **MEDARNI** Ljubljana, Židovska ul. 6. 48.T.

La SUHE BOSANSKE ČEŠPLJE v zabojih po 10 kg Din 57.—, v vrečah po 50 kg Din 220.—, omot 10 kg jedre Din 200.— franko voznina razpošilja G. Drechsler, Tuzla. 3168

Male oglase za »Slov. Narod« sprejema uprava do 9. ure dopoldne

KUPIM

NAKUP GOZDOV vsakovrsten stoječ les ponudite tvrdki Lavrenčič, Ljubljana — poštni predal 205. 3148

SLUŽBE

UČENCA z dobrim šolskim uspehom — sprejmem tako v špecerijsko trgovino. Hrana in stanovanje v hiši. Ponudbe s spričevali na: Josip Plavc, trgovec v Celju. 3165

PERFEKTEN ŽELEZNINAR mlajši, vojaščine prost — dobi takoj ali po dogovoru stalno službo pri »Merkur« P. Majdič, trgovina železnine in sanitarnih potrebščin, Kranj. 3167

Najboljši vodnik po radijskem svetu je „NAŠ VAL“

sporedi evropskih postaj na vseh valovih, strokovni članki, roman, novela, novice z radijskega in televizijskega sveta, filmski pregled, nagradni natečaj, smešnice.

Izhaja vsak petek in je tudi lepo ilustriran!

UPRAVA: Ljubljana, Knaflijeva ulica 5.

Mesečna naročnina samo 10.— dinarjev!

Špekulacije z življenjskimi potrebščinami

Kupičenje živil pri konzumentih je splošnosti škodljiva in brezvestna špekulacija

Ljubljana, 9. novembra

Izdana je bila uredba o pobijanju draginje in brezvestne spekulacije. Da je bila izredno potrebna, lahko sprevidi dan za dnem sleherni konzument, ki živi »od rok do ust«. Toda uredba, čeprav uveljavljena, še ni stopila v življenje v pravem pomenu besede, ker še ne delujejo v posameznih krajih odbori za pobijanje draginje. Pomanjkljivost je že v tem, ker pridelovalci sami lahko podražujejo živila, ne da bi bili obdolženi navijanja cen. To se pravi, prekupčevalec ne sme podražiti blaga, kmet pa ga lahko. Seveda pa sme prekupčevalec podražiti blago, ko ga je že podražil kmet.

Kmetov ne moremo kratkomalo obdolžiti, da navijajo cene. Kmet prodaja svoje pridelke in cena se navadno ravna po povpraševanju. Kmet pravi: Prodajam kakor morem. Vendar to v splošnem velja le za normalne razmere. Sedanje razmere pa nikakor niso normalne. Nekatere vrste živil zdaj kmetje zelo lahko prodajo, brez ponujanja. Vzemimo za primer krompir. Letošnjo izredno podražitev krompirja je baje treba pripisati slabi letini, kakor jo kmetje po večini upravičujejo. Vendar to ni povsem točno. Slaba letina v resnici vpliva na cene, in sicer zato, ker ponudba ni v ravnovesju s povpraševanjem. Moramo pa tudi upoštevati, da je letos v splošnem nekoliko večje povpraševanje. Meščani si ustvarjajo tako zvane železne rezerve živil. Kdor more, se zalaga. Razen tega zdaj vsaka država zelo lahko proda ves prebitek pridelkov, kar velja predvsem za balkanske države. Država sama pa tudi mora skrbeti za svoje rezerve živil. Kmetu torej ni treba ponujati pridelkov kakor jih je prejšnja leta. Zdaj se je začel kmet pomilovalno posmehovati meščanu, kakor se je meščan prejšnje čase kmetu. To se pravi, kmet lahko diktira cene nekaterih živil. To pa velja seveda samo za tiste kmete, ki so toliko pridelali, da sploh lahko kaj prodajo. Kmetje, ki lahko prodajajo, lahko tudi čakajo na prodajo. Zato tudi ni ponudba tako slaba, ker je malo blaga, temveč, ker nekateri prodajalci še vedno čakajo na višje cene. Ni torej točno, da je naprodaj malo blaga samo zaradi slabe letine, temveč tudi zaradi tega, ker tisti, ki bi lahko prodajali, nočejo prodajati.

Težko je tudi reči, ali je podražitev živil po kmetih neupravičena, dokler konzumenti še »lahko« kupujejo po cenah, ki jih kmetje zahtevajo. Seveda marsikdo okleva, ali bi kupil ali ne, toda tem bolj kupujejo tisti, ki jim ni treba gledati na sleherno paro. Toda še težje je reči, kje je zgornja meja in ali kmet lahko podražuje živila čo mile volje. Zanesljivo je samo, da se podraževanje ne bo samo od sebe ustavilo ter da bodo kmetje skušali marsikaj prodajati še dražje. Cen življenjskih potrebščin, ki jih prodajajo kmetje, nihče ne maksim ra. Dokler bodo kmetje upali, da bodo pozneje lahko prodajali še dražje, bo marsičesa malo naprodaj. Tako meščani ne smejo pričakovati, da bodo kmetje pripeljali na trg kaj več krompirja, dokler bodo tako dobri izgledi na boljšo prodajo. Krompirja imajo nekateri kmetje še mnogo za prodajo, a ga ne nameravajo še tako kmalu prodati.

»Špekulacije z živili« je zelo širok pojem, toda pojmujemo ga preozko. Tako vsaj sodi mestno revnejše prebivalstvo, ki se ni moglo založiti z živili za več let, kakor so se nekateri bogatejši meščani n. pr. s kavo in sladkorjem. Spekulacije z živili so tudi, če nekateri kupujejo živila v takšnih količinah, da jih drugi ne morejo kupiti niti za najnujnejše potrebe. Bogatejši meščani so sami v marsičem »pripomogli« revnejšim do sedanjih težav. Tako bi n. pr. še bilo delj časa dovolj naprodaj riža stare zaloge po stari ceni, če bi ga ne pokupili ljudje, ki jih skrbi celo kaj bodo jedli čez tri leta. Ni špekulant le prodajalec življenjskih potrebščin, ki skuša izrabiti »konjunkturo« ter prodajati blago stare zaloge po novih cenah, temveč so špekulanti tudi konzumenti, ki zgolj iz grobe sebičnosti kupičijo živila v svojih zalogah — brez potrebe ter tako povzročajo zmedo na tržiščih, pri čemer so najbolj oškodovani revni ljudje. Pri pobijanju draginje bi torej morali upoštevati tudi takšne pojave in jih skušali omejevati. Dogajajo se pa reči, ki bi se nikakor ne smele, če bi v resnici zatirali spekulacije. Tako se n. pr. nekateri kupci pritožujejo oblastem nad trgovci, če ne morejo kupiti hkrati po več deset kg kave ali riža. Pravijo, da trgovci skrivajo blago, da bi ga pozneje draže prodajali. V resnici pa trgovec ne more prodati enemu samemu kupcu po 50 kg kave, ker je pogosto toliko niti nima v zalogi, a mora se ozirati tudi na druge redne kupce, ki kupujejo živila za vsakdanje potrebe. Kako naj trgovec postreže drugim kupcem, če je vse blago prodal redkim bogatim kupcem? Ali jih naj odslovi, češ, blago je pošlo? Prav to bi povzročilo največjo zmedo, razen tega bi pa trgovec izgubil redne odjemalce, ki se ne zalagajo le s kavo od čača do časa.

Kupičenje živil pri konzumentih je nedvomno špekulacija, ker je škodljiva splošnosti. Lahko bi pa tudi rekli, da je brezvestna, ker z njo posamezniki v pravem pomenu besede odjedajo kruh revnejšim ljudem. Toda zakonskih predpisov ni, ki bi to onemogočali. Marsičesa pa zdaj tudi ni več mogoče popraviti niti z najstrožjimi zakonskimi predpisi. Težko je potegniti mejo med zakonitim, navadnim kupčevanjem in med spekulacijami. Najboljša omejitev kupičenja živil so živilske nakaznice, osovražene krušne karte. Med svetovno vojno so bile uvedene povsod zato, ker je živil primanjkovalo, zdaj jih pa tu in tam uvajajo, ne zaradi tega, ker živil morda že primanjkuje, temveč zato, da bi jih ne primanjkovalo in da bi nihče z njimi ne špekuliral. Pri nas seveda nihče ne misli na uvedbo živilskih nakaznic. Vendar bo treba nekaj ukreniti — s tem ni rečeno, naj bi uvedli krušne karte —, da bo revnejše prebivalstvo lahko kupovalo najpotrebnejša živila. Ali je že kdo pomislil na to, da so se življenjske potrebščine zadnje čase znatno podražile, med tem ko so delavske mezde in uradniške plače ostale nespremenjene? In ali tisti, ki so vedeli, da zdaj kmet vendar prodaja živila po primernejših cenah, mislijo na to, kako naj kupujejo življenjske potrebščine sami kmetje, ki so letos premalo pridelali? Kako se naj kmetje založe s semenskim krompirjem, če so premalo pridelali krompirja, ko krompir ni naprodaj niti že zdaj jeseni in niti ne dovolj po izredno visokih cenah? Po čem bo neki krompir spomladi, ko ga bodo morali kupovati predvsem kmetje za seme?

Prav bi bilo, da bi vprašanju špekulacij z živili posvetili večjo pozornost na pristojnih mestih — dokler je še čas.

Wellsova deklaracija o človeških pravicah

Kakšne pravice ima sleherni človek, ki pride na svet brez svoje odgovornosti

Londonski «Times» je objavil pred dnevi drugo pismo najbolj slavnega sodobnega angleškega pisatelja H. G. Wellsa. Wells ugotavlja, da je zelo vesel, ker je njegovo prvo pismo o vojnih ciljih vzbudilo tako pozornost v vsem kulturnem svetu. Dobil je grmado pisem, večina piscev ga prosi, naj bolj natančno razloži, katere so gonilne sile sedanje vojne, drugi pravijo, da zdaj ni čas za razmišljanje o bodoči ureditvi Evrope. Zdi se mi, pravi Wells v

drugem članku v anketi o vojnih ciljih, da bom vse zadovoljil, ako povem, kakšne so človeške pravice in kako sem si zamislil svojo «deklaracijo». Sleherni človek pride na svet brez svoje odgovornosti, zato ima vsakdo tele pravice:

1.) Vsak človek ne glede na raso in barvo ima pravico do hrane, do strehe, do obleke, do zdravniške oskrbe in do vsega, kar je potrebno za uveljavljenje njegovih telesnih in duhovnih sposobnosti in za ohranitev zdravja od rojstva do smrti.

2.) Človek ima pravico do vzgoje, ki ga naredi vrednega državljana in ki mu odpre pot do vseh kulturnih dobrin. Imeti mora vse življenje tudi kar največjo svobodo mišljenja in besede.

3.) Človek in njegovo imetje, ki je pridobljeno zakonito, imata pravico, da sta zakonito zaščitena proti zasebnemu nasilju, razlastitvi in ustrahovanju.

4.) Čeprav je podvržen svobodni kritiki, mora biti človek zaščiten proti lažem, ki mu lahko škodijo. O vseh odnosih med seboj se morajo državljani sami pomeniti. V državni upravi ne sme biti tajnih aktov. Vsi akti morajo biti javni in na razpolago javni odobritvi ali popravi.

5.) Sleherni človek nij bi imel pravico, opravljati katero koli službo, če se izkaže, da bi v njej lahko služil splošni blaginji.

6.) Človek ima pravico, da se nastani kjer koli na svetu po svobodni odločitvi na svoje stroške. V njegovo hišo z vrtom ne sme nihše brez njegovega dovoljenja vstopiti. Kreta se lahko kjer koli, kjer ne naredi škode ali kjer njegovo življenje ni v nevarnosti.

7.) Človek naj ima pravico kupiti ali prodati kar koli je mogoče zakonito kupiti ali prodati, in sicer v količini, ki je v skladu s splošno blaginjo.

8.) Duševno zdrav človek ne sme biti dlje v preiskovalnem zaporu ko tri tedne in pred potekom treh mesecev mora biti obtožen po veljavnih zakonih. Ako v tem roku ni bil obtožen in obsojen, se mora spustiti na svobodo.

9.) Noben človek ne sme biti steriliziran ali kako drugače okrnjen brez svojega dovoljenja. Nihče ne sme biti trpinčen in tudi v zaporu mora živeti po človeško, in tudi ne biti obsojen na več ko 15 let.

10.) Klavzule in načela te deklaracije naj bi bile podrobno obdelane v posebnem zakoniku, ki bi ga moral vsakdo poznati. To bi bil temeljni zakonik za celokupno človeštvo.

V Ameriki imajo čudne klube

med drugimi klub plešcev in klub proti praznoverju

Človek je družabno bitje in zato nerad živi sam. V otroških letih išče tovarišev, s katerimi sklepa prijateljstvo na življenje in smrt, ki ga pa ne pretrga smrt, temveč življenje. Ko človek doraste, si poišče družico, ker noče ostati sam. Pozneje, ko se zrahljajo tudi te vezi, pa išče zabave in razvedrila v družbi ljudi z enakimi vrlinami ali napakami, z enakimi interesi ali enakega družabnega položaja. Tako se ustanavljajo klubi, po katerih sta zlasti znani Amerika in Anglija.

Med mnogimi klubi imajo v Ameriki tudi klub plešcev. V ta klub sprejmejo samo plešaste moške, ki imajo pleše vsaj tri palce v premeru. V Ameriki so sploh navdušeni za klube. Ustanovili so klub Shirley Templejeve, klub pokojnega filmskega igralca Valentina, pa tudi mnogo klubov filmskih zvezd in popularnih ljudi. Nekaj posebnega je klub samomorilcev. Kdor hoče biti sprejet vanj, mora dokazati, da se je že resno pečal z mislijo na samomor. Za sprejem ne zadostuje napisati poslovilno pismo in zagroziti v njem, da skočiš s petega nadstropja. Skočiti moraš zares in šele, če ti je usojeno, da se ne ubiješ, postaneš član kluba. Tudi iz vode potegnjeni in rešeni utopljenec ali obešenec, ki mu je bila pravočasno prerezana vrv pod vratom, ima mnogo izgledov, da ga sprejmejo v klub samomorilcev.

V Ameriki imajo tudi klub s škandali obremenjenih ljudi. Kdor hoče postati član tega kluba, se mora izkazati vsaj z enim poštenim škandalom, recimo z ugrabitvijo tuje žene, s pretepom v javnem lokalu ali podobno. Za škandal se smatra tudi, če je človek šunko na sestanku kluba vegetarijancev. Zanimiv je klub spokorjenih zločincev. Član tega kluba lahko postane vsak, kdor je storil v življenju vsaj en zločin, pa se je poboljšal in nima več namena kršiti zakone.

Ameriška posebnost je tudi klub proti praznoverju. Ta klub ima sestanke vsak petek in vsakega trinajstega v mesecu. Če je 13 in povrhu še petek, kakor je bilo letos v oktobru, je veselje klubovih članov nepopisno. Vsak član prestopi, ko gre na sestanek, prag svojega stanovanja ali hiše z levo nogo in veselo žvižga, če se mora po kaj vrniti domov. V sobo, kjer se zbere samo trinajst članov pri večerji, stopi tudi z levo nogo naprej. Za mizo razbije predsednik zrcalce, razstrese vžigalice, prevrne skledo ali stori kaj drugega, kar bi se sicer ne smelo storiti. Roke si podajajo člani samo križem, trije si prižgo cigarete z eno vžigalico itd.

Ruski učenjaki in solnčni mrk

Za popoln solnčni mrk, ki nastane l. 1941 je določila sovjetska Akademija znanosti za strokovno delo 15 observatorijev in zvezdoslovnih zavodov. Posebna komisija pod vodstvom akademika Fesenkova vodi priprave, išče prikladne kraje za opazovanje in zbira v ta namen potrebne pripomočke, kakor koronografe, spektrografe, fotometrične aparate itd. Za pripravljalna dela je določila sovjetska vlada 1,000.000 rubljev. Kot posebno pripraven kraj za opazovanje so izbrali mesto Alma Ata v Kazastanu. Observatorij bo v bližini tega mesta, kajti tam bo trajala faza popolnega solnčnega mrka skoraj 124 sekund za najvišjo višino nad obzorjem (28°).

Delo sovjetskih učenjakov iz l. 1936 je najboljša pobuda za opazovanje prihodnjega solnčnega mrka. Zadnje opazovanje je omogočilo dobro proučiti solnčno hromosfero, obstoječo iz mnogih poedinih plinskih gejzirov. Velikega praktičnega pomena bo proučevanje visokih plasti stratosfere. Mnogi magnetični viharji in motnje v radijskih valovih so posledica običajnega vpliva močnih solnčnih erupcij. Mehanika tega solnčnega vpliva na našo atmosfero je še vedno zelo nejasna in motnje v širjenju radijskih valov med solnčnim mrkom bodo dale učenjakom podlago za proučevanje zakonov teh motenj in magnetičnih viharjev. Znanstvenemu delu na zemlji se bo pridružilo tudi opazovanje iz letal in substratosfernih balonov.

Dokaz z gramofonsko ploščo

Zanimiv spor je obravnavalo te dni sodišče v Budimpešti. Neki najemnik je tožil hišnega gospodarja in zahteval, naj ga oproste dolžnosti iz najemninske pogodbe, da bi se lahko takoj izselil. Stanoval je v vili skupaj z lastnikom, drugih najemnikov v nji ni bilo. Najemnik je trdil, da ne more stanovati v vili, ker sam gospodar krši hišni red in sicer na najbrezobzirnejši način. Hišni gospodar se je pa branil in trdil, da je ta obdolžitev brez vsake podlage.

Tožitelj je podal dokaz. Pred sodnika je prinesel gramofon in ga navil. Izkazalo se je, da so bile gramofonske plošče izdelane v vili. Na njih je bil točno prestrežen ves hrušč in trušč, ki sta ga povzročala gospodar in njegova družina. Iz gramofona so se slišali pijani glasovi, prepir, zmerjanje, preklinjanje in tudi hreščanje jazz orkestra. Ko je utihnila zadnja plošča se je oglasil še notar in potrdil, da so bile gramofonske plošče izdelane opolnoči. Sodišče je dokaz z gramofonom dopustilo in tožitelj je proces dobil.

Dežela naprednega konservatizma

Japonska zavzema med državami Daljnega vzhoda, ki jih je preplavila evropska civilizacija, poseben položaj. Dočim je bila prva skrb civiliziranega Turka, Inda ali celo Kitajca, odložiti obenem s prihodom civilizacije staro narodno tradicijo, narodno nošo in običaje, se Japonska krčevito drži svojih starih običajev, čeprav je zdaj visoko industrializirana in v vsakem pogledu moderna država. Japonci še vedno nosijo svoje narodne noše in ohranili so stare tradicije.

Pred tedni je bila v Tokiu svatba slavnega japonskega rokoborca Futabayame. Med japonskimi sportniki je ta rokoborec splošno znan. Oženil se je s Sumiko Koshibo iz Osake. K poroki sta prišla oba v stari japonski noši, predpisani za slavnostne prilike. V Evropi si seveda ne moremo misliti športnika, ki bi šel k poroki v narodni noši. Nasprotno bi na Japonskem debelo gledali, če bi videli domačina ob svečani priliki v obleki evropskega kroja. Japonska je pač dežela naprednega konservatizma, v tem pogledu gotovo edina na svetu.

Iz Krškega

— **Petroleja mu je nalil v mošt.** Letošnja vinska letina v naših krajih je bila res razveseljiva in se vinogradniki kar vesele kupcev, katerim bodo letos lahko ponudili izborno kapljico, pat udi v dovoljni množini. Tudi Vintar Franc iz Gor. Pirošice se je veselil svojega mošta, češ, kako dobra kapljica bo. Kako veliko razočaranje pa je doživel, ko je ugotovil, da mu je neki zavistnež nalil v 25 hl mošta petroleja ter mu tako pijačo popolnoma pokvaril. Zlobnost je prijavil orožnikom, a kaj pomaga, ko vina le ne bo mogel prodati. Vintar se obrača na vse s prošnjo, naj bi mu kdo svetoval, kako bi uspešno očistil vino petroleja.

— **Požar.** Te dni je nenadoma pogorela zidanica Bogolina Antona v Sp. Dulah. Ogenj je uničil vse podstrešje in okrog 2500 kg sena, ter napravil okrog 6.500 din škode. Le požrtvovalnim sosedom, ki so prihiteli gasit požar, se je treba zahvaliti, da ni večja škoda, ko je prav sedaj zidanica polna in bi lahko bil lastnik ob vse vino, če bi se vneli sodi. Škoda je dokoma krita z zavarovalnino. Požar je nastal najbrž po nesrečnem naključju ali po neprevidnosti.

— **Nepošten hlapec.** Da ni vsak hlapec pošten in mu ne gre zaupati, je te dni spoznal posestnik Bon Vinko iz Krškega, ki mu je hlapec Skalički Ivan odnesel obleko, čevlje, jesenski plašč in razne malenkosti v vrednosti 2.600 din. Za nepoštenim hlapcem poizvedujejo orožniki.

Iz Rajhenburga

— **Nove avtobuse dobimo.** Naš avtopodjetnik in hotelir g. Drago Zemljak se je odločil, da bo do prihodnje spomladi kupil dva nova moderna avtobusa za progi Senovo in Kozje. Vsi, ki se te proge poslužujejo, se veselijo, ker bodo varno vstopali v avto in jim na Železnem in drugih klancih ne bo treba več pešačiti. Enako je gospod Zemljak obljubil, da bo znižal cene za kraje Lokve, Veliki Kamen in Podsredo. Mislimo, da si bo na ta način najuspešneje še vnaprej zagotovil progo in potnike. Pa tudi avtobus bo prihajal brez zamud in ljudje bodo zavijali na levo roko v senco.

— **Ponesrečil se je** pred dnevi z motorjem trgovec iz Velikega Kamna g. Božičnik Anton. V večernih urah se je peljal domov, pa je na ovinku izgubil duhaprisotnost, zavozil na njivo in nezavesten obležal. Našli so ga vaščani in ga spravili na dom. Božičnik si je dvakrat zlomil levo nogo in dobil pretres možganov. Zdravi se v krški bolnici.

— **Članek o cesti Senovo - Veliki Kamen,** ki ga je pred tedni priobčil »Slovenski Narod«, je dvignil mnogo prahu. Marsikdo, ki se je preje tako zelo zaletaval v to delo, je sedaj umaknil svoje protipredloge. Kaže, da je pisec članka dosegel svoj namen in da so vsi krajevni činitelji z dr. Benedičičem že začeli z resno akcijo, da se dela nadaljujejo in končajo. V to svrho določeni krediti so bili že odklonjeni sreskemu cestnemu odboru. Upamo, da ne bo ostalo samo pri besedah, temveč da bomo na terenu opazili kmalu delavce, saj jih je še vedno zelo veliko brez dela. Zlasti po zadnji spremembi pri rudniku, ko je ta odpustil nad 40 začasnih vozačev, med katerimi so večinoma mlajši fantje, bi bilo naravnost nujno nadaljevati z deli in mladino zaposliti.

— **Velikih povodnji,** ki so nam grozile radi dežja v prejšnjem tednu, nas je rešilo lepše vreme. Sava je v vsem teku od Zidanega mosta zelo narasla, da v Rajhenburgu brod preko Save sploh ni vozil in je bil vsak promet mogoč le preko videmskega »mostišča«. Marsikdo si je mislil, kako srečni bi bili Rajhenburžani, če bi imeli zvezo z Kranjsko preko mosta. Potem bi nam zasijali lepši časi.

— **Naše pokopališče** je bilo za praznike en sam vrt. Šolska mladina je lepo okrasila poslednji zapuščen grob, za kar gre zahvala zlasti učiteljicama gdč. Reinerjevi in gdč. Hermanovi. Vsi, ki so jim svojci padli v vojni, so ob zapuščenih, a lepo okrašenih grobovih, prižigali sveče in se tako oddolžili spominu za svobodo padlim junakom. Omenim naj samo še to, da je skrajni čas, da najdemo za pokopališče primernejši prostor ali pa tega zahtevam primerno preuredimo.

ZLOBEN JEZIK

— Veš, zadnji teden mojega dopusta so se pripetile tri velike nesreče. Hotelir je utonil v reki, mojo prijateljico je povozil avto, moja tašča pa je dobila pljučnico.

— Torej si se imenitno zabavala.

Lev Vladyka: 22

MOŽ, KI JE UGASNIL SOLNCE

FANTASTIČEN ROMAN

— Ne šklepeči s kljunom, fant, in jej — ga zavrne dobrodušno Lelek. — Pa ni imel časa, da bi izgovoril stavek do konca... Bil je vprav trenutek, ko je Havlova ura pognala oscilator...

Tema je zavezala Lelku jezik.

Tema, ostudna kakor gnijoča gobavčeva usta.

Zarožljale so žlice in od štirih strani se je začulo razdraženo godrnjanje.

— To so pa že preneumne šale, — je zagodrnjal glas od okna.

— Bodi vesel, če bo tema, nebo vaj, zleknemo se na postelje in lenuharili bomo, dokler se ne zdani.

— Tega pa ne boš dočakal, — zagodrnja Vruboun.

Najmirnejši srebajo svojo juho nemoteno in valoveča tišina se neprisiljeno razprostre nad glavami drugih.

Vruboun razmišlja. On ni notoričen tepec. Vsak dan čita več listov — v svoji sobici večkrat posluša radio. Ve, za kaj gre. Najbrž so zgrabili Havla, on je pa ugasnil svetlobo.

Po Vrubounovi glavi roje težke misli: to bi prav lahko pomenilo

...konec sveta.

Kar se zaslišijo na hodniku drhteči koraki. Zaškriplje kljuka.

— Prva četa, zbor in za menoj! — se začuje v tišini glas prihajajočega poročnika Palke. — Spremili bomo Havla, ko pojde prižgat svetlobo, — je pripomnil s pomirljivim glasom.

Tišina.

— Da bi nam kdo kje razbil glave, — zagodrnja Vruboun polglasno.

— Kaj je to!? — sikne glas.

Upor oznanjajoče godrnjanje se začuje iz pogumnejših grl. Disciplina je naenkrat izgubila oporišče; toda mladi poročnik se tega ne zaveda.

— Podnarednika Palkoska in Svitak k meni!

— Molči že... da bi te... izgovori pojoče dobrodušen tuj glas v neposredni poročnikovi bližini.

Poročnik pograbi sabljo, toda v trenutku, ko zarožlja z njo, ko jo potegne iz nožnice, se iztegnejo neznane roke v temo liki meduzine tipalke, zdrsnejo od glave navzdol in krepko stisnejo vrat.

Drže.

Vihte sem in tja.

— Odprite okno, — zapove neznan tih glas.

Borba, cepetanje z nogami, nekaj zamolklih udarcev in mahedravo gmoto potegnejo na okno.

Buh — zadoni čez nekaj trenutkov globoko spodaj.

Tišina.

Pekoča vest je stopila s svojim silovitim nestvornim kremplјem naravnost v sredino sobe.

Vrata so ostala odprta.

Drseči koraki mnogih se plazijo od tod. Vedno, kadar se zaletita dva drug v drugega, odskočita prestrašeno v stran in se plazita previdno naprej po hodniku proti zavetišču za lastnimi vrati.

★

Bil je večer...

in še vedno se ni nikjer prikazal osvobodilni žarek svetlobe.

Konec je — konec — roji po Vrubounovi glavi; leži na trdi postelji v svoji sobici ter skuša z ušesi odkriti tajne naklepe, zalite s temo.

Radijski aparati so umolknili.

Kaj bomo počeli? Kaj bomo jedli?

Tega ne ve, da so že vsi trije kuharji zasedli skladišče živil in zabarikadirali z zaboji svojo trdnjavo.

Ne ve, da so bile v mestu razbite vse živilske trgovine, ki se niso pravočasno utrdile z železno ograjo.

Ne ve, da so že v prvem trenutku teme ostali na ulicah samo močni in prebrisani. Drugi sicer tam še vedno leže, toda tega se ne zavedajo več.

Ve pa, da imajo njegovi tovariši v kovčegih slaščice in dobrote, pripravljene za mirne in blažene trenutke življenja; in ve, da so se nasproti njegovim vratom pri drugi strani hodnika zrahljale ploščice, ki loputnejo, če stopi kdo na nje.

Na lov!

Potegne brezzvočno pištolo, bodalo, tiho odpre vrata, sede na prag in čaka.

Čaka, da pojde kdo drugi na lov ali pa da pojde kdo po neumnosti kam kaj iskat.

Čaka...

Čakanje je najdaljša stvar na svetu.

Čaka in nikjer se ne zgane niti list.

Tako to ne pojde. Če ne gre gora k Mohamedu, mora iti Mohamed h gori. Vruboun pusti vrata na stežaj odprta, da bi z zapiranjem ne povzročil ropota. Leze od tod. Plazi se ob steni. Stopa tako previdno, da traja vsak njegov korak minuto. In čim bolj se bliža prvim vratom, tem opreznejši je.

Mora zaslišati, kaj se godi za vrati.

Stoji in diha na tihem skozi nos in usta naenkrat, da bi ohranil popolno tišino.

In naenkrat zasliši dihanje.

Tuj dih.

Tik pred njim. Morda dva koraka. To mora biti tudi med vrati. Aha, — tovarišu je šinila v glavo enaka misel.

Toda kako naj ga ubije?

Morda ga ne zadenem. Vruboun nekaj časa razmišlja, da-li bi ne kazalo vrniti se po krepelce. Z njim bi prej zadel, ali pa bi segel počasi predse, tako počasi, kakor leze urni kazalec. Tako bi ga našel, potem bi pa ustrelil. Ali pa se bo morda zganil... Ne, to ne gre.

Kar se Vruboun odloči.

Izpremeni se samo v občutljiv bobenček svojega sluha, tih je in miren. Ledeno miren.

Dihanje se čuje malo levo pred njim.

Vruboun sliši svoje srce in boji se, da bi ga ne izdalo. Toda kaj! Saj to je borba. To mora biti. Kdor hoče živeti, naj se bori. Saj je tudi on pripravljen na ubijanje.

Pištola odreveni v Vrubounovi roki.

Hladno ugotovi njeno točno smer. Sicer pa je nabita z razstrelivom, ki ima od dum-duma desetkrat strašnejši učinek.

Kazalec na petelincu je dobil povelje iz središča možganov.

Začul se je zvok, kakor da bi se raztrgalo platno.

In ubogi tovariš ni niti kriknil. Prvi hip se sploh ni zavedel, kaj se godi, a preden je mogel z rokami ugotoviti, da mu manjka desna polovica pljuč, je bila tema smrti že do polovice zastrla njegove možgane.

Urejuje Josip Zupančič // Za „Narodno tiskarno" Fran Jeran // Za upravo in inseratni del lista Oton Christof // Vsi v Ljubljani